

Sairasta sakkia?

- Ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005

Sairasta sakkia?

– ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005

Tutkimuksessa luodaan yleiskuva toisella asteella ammattiin opiskelevien terveydentilasta ja hyvinvoinnista. Kyseessä on kyselytutkimus, johon on vastannut yli 1700 opiskelijaa ympäri Suomea.

Alkusanat

Sairasta Sakkia? – Ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005 -tutkimus tarkastelee toisen asteen ammattiin opiskelevien hyvinvointia. Selvityksen tekijä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – SAKKI ry, on yli 80 000 opiskelijan etujärjestö. SAKKI ry on tehnyt työtä ammattiin opiskelevien etujen puolesta jo vuodesta 1987.

Sairasta Sakkia? – Ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005 on aihepiiriltään SAKKIn ensimmäinen opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä selvittävä tutkimus. Tutkimukselle oli selkeä tarve ja tilaus, sillä ammattiin opiskelevista ei aiheeseen liittyen ole saatavilla laajamittaista tai tuoretta tietoa. Pyrkimyksissään kehottaa ammattiin opiskelevien hyvinvointia SAKKI käyttää tukenaan tätä selvitystä. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, miksi ammattiin opiskelevien hyvinvointiin liittyvää keskustelua kannattaa herätellä laajemmalla rintamalla.

Opiskelijoiden hyvinvointi ja erityisesti terveyspalveluiden järjestäminen nousevat aika ajoin julkisen keskustelun aiheiksi. Käytävien keskustelujen ja tehtävien selvitysten lisäksi tarvitaan myös aitoa halua ja päätöksiä ammattiin opiskelevien hyvinvoinnin parantamiseksi. Jotta ammattiin opiskelevista tulisi vieläkin rautaisempia tulevaisuuden osajia ja ammattilaisia, riittää hyvinvoinnin saralla parantamisen varaa.

Hyvinvointitutkimuksen toteuttamisesta kuuluu suuri kiitos SAKKIn henkilöstölle sekä erityisesti Lauri Holapalle. Tutkimus olisi myös jäänyt vain kauniiksi ajatukseksi ilman niitä yli 1 700 ammattiin opiskelevaa, jotka kyselyymme vastasivat. Kiitokset selvitykseen vastaamisen käytännön järjestelyistä oppilaitoksissa kuuluvat opinto-ohjaajille.

Helsingissä 19.10.2005

Kati Kokkonen

puheenjohtaja

Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – SAKKI ry

Sisällys

Tiivistelmä	
1 Johdanto	7
2 Tutkimuksen tavoitteet	7
3 Aineisto	8
3.1 Taustamuuttujat	8
4 Tutkimusmenetelmä	10
5 Analyysi ja tulkinta	11
5.1 Terveydentila.....	11
5.1.1 Koettu terveys	11
5.1.2 Oirehdinta	13
5.2 Terveyskäyttäytyminen	22
5.2.1 Seksuaaliterveyskäyttäytyminen	22
5.2.2 Tupakointi	22
5.2.3 Päihhteiden käyttö.....	24
5.2.4 Liikunnan harrastaminen	29
5.2.5 Ruokailutottumukset.....	32
5.3 Terveyspalvelut	34
5.4 Opiskelu	35
5.4.1 Opiskeluviihtyvyyys.....	35
5.4.2 Koulukiusaaminen.....	38
5.4.3 Opetus ja opintojen ohjaus	38
6 Pohdintaa	41
Lähteet	43
Liitteet	44
Hyvinvointitutkimuksessa käytetty kyselylomake	58

Tiivistelmä

Ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005 -tutkimus käsittelee toisen asteen ammattiin opiskelevien hyvinvointia painottuen terveydellisen hyvinvoinnin tarkastelemiseen. Tutkimus on toteutettu kyselytutkimuksena, joka lähetettiin sataan ammatilliseen oppilaitokseen ympäri Suomea. Siihen vastasi yhteensä 1769 opiskelijaa. Tutkimuksessa käytettiin lopulta 1187:ää vastausta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin ristiintaulukointia.

Tutkimuksessa on ensisijaisesti pyritty luomaan kattava yleiskuva ammattiin opiskelevien hyvinvoinnista. Lisäksi on tutkittu sitä, miten ammattiin opiskelevien hyvinvointi on kehittynyt viimeisen viiden vuoden aikana vertailemalla nyt saatuja vastauksia Kouluterveyskysely 2000 -tutkimuksen tuloksiin. Ammattiin opiskelevien hyvinvointia on myös verrattu muiden opiskelijaryhmien hyvinvointiin.

Tutkimuksen ensimmäisessä osassa on selvitetty ammattiin opiskelevien oirehdintaa ja käsityksiä omasta terveydestään. Selkeästi suurin osa ammattiin opiskelevista pitää terveyttään hyvänä tai melko hyvänä. Eroja koetussa terveydentilassa muihin ryhmiin verrattuna ei juurikaan ole. Yksin tai yhteistaloudessa asuvat oirehtivat säännöllisemmin ja pitävät terveyttään useammin huonona kuin muut ryhmät. Paras terveydellinen tilanne vaikuttaa lähes poikkeuksetta olevan vanhempien luona asuvilla.

Tutkimuksen toisessa osassa on selvitetty opiskelijoiden terveyskäyttäytymistä. Noin kahdeksan prosenttia ammattiin opiskelevista juo itsensä humalaan viikoittain tai useammin. Humalajuomisessa ei ole merkittäviä eroja muihin opiskelijaryhmiin verrattuna. Sen sijaan muun tyyppinen alkoholin käyttö on yleisempää ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoilla. Tupakointi on ammattiin opiskelevien keskuudessa selvästi yleisempää kuin missään muussa opiskelijaryhmässä. Yli 40 prosenttia ammattiin opiskelevista tupakoi tai nuuskaa päivittäin. Ammattiin opiskelevista suurin osa harrastaa kuntoliikuntaa useita kertoja viikossa tai päivittäin. Siitä huolimatta luukiolaisissa on enemmän säännöllisesti liikkuvia ja vähemmän ei lainkaan tai harvoin liikuntaa harrastavia.

Kolmannessa osassa on tutkittu ammattiin opiskelevien terveyspalvelujen toimivuutta. Suurin osa opiskelijoista pitää lääkärin vastaanotolle pääsemistä helppona. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria ja etenkin Lapin läänissä lääkärille pääsy on osoittautunut monille vaikeaksi. Tutkimuksen neljännessä osassa on selvitetty opiskeluun liittyvää hyvinvointia. Suurin osa opiskelijoista pitää opiskelusta ja kokee opiskelevansa oikeaa alaa. Monet opiskelijat kuitenkin kokevat, että oppilaitosten tilojen huono kunto haittaa opiskelua. Erityisesti huonon ilmanvaihdon, väärän lämpötilan sekä epämukavien työpöytien ja -tuolien katsotaan haittaavan opiskelua.

1 Johdanto

Opiskelijoiden toimeentuloon sekä asumiseen liittyvät kysymykset ja ongelmat ovat viime vuosina olleet esillä tutkimuksissa ja yhteiskunnallisissa keskustelussa. Vaikka keskustelua onkin käyty hyvinvoinnin kannalta tärkeistä taustatekijöistä, ei opiskelijoiden kokemasta hyvinvoinnista kuitenkaan ole puhuttu kovinkaan paljoa. Ammattiin opiskelevien hyvinvointi 2005 -tutkimuksen tavoitteena on valottaa toisen asteen ammattiin opiskelevien¹ hyvinvointia ja toimia eräänä pohjana opiskelijoiden hyvinvoinnista käytävälle keskustelulle.

Hyvinvointia tarkastellaan tutkimuksessa lähinnä terveydellisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Tähän on päädytty eritoten sen vuoksi, että tutkimus olisi vertailukelpoinen muiden opiskelijoiden hyvinvointia selvittäneiden tutkimusten kanssa. Tuloksia vertaillaankin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (STAKES) Kouluterveyskyselyjen tuloksiin, Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004 -selvitykseen (Erola 2004) sekä yliopisto-opiskelijoiden terveydellistä hyvinvointia tutkineen Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000:n (Kunttu & Huttunen 2001) tuloksiin. Terveydellistä hyvinvointia voidaan myös perustellusti pitää muun hyvinvoinnin pohjana. Terveys on edellytyksenä lähes kaikille yhteiskunnalliselle toiminnalle ja itsensä toteuttamiselle.

Terveydentilan kartoittamisen ohella tutkimuksessa selvitetään myös opiskelijoiden terveyskäyttäytymistä, joka saattaa antaa viitteitä terveydentilan myöhemmästä kehityksestä. Lisäksi selvitetään lyhyesti ammattiin opiskelevien näkemyksiä terveyspalvelujen toimivuudesta. Terveydellisen hyvinvoinnin ohella luodaan myös silmäys ammattiin opiskelevien opiskeluviihtyvyyteen. Tämän lisäksi selvitetään myös ammattiin opiskelevien mielipiteitä opetuksesta ja opintojen ohjauksesta. Opiskeluun liittyvien kysymysten yhdistäminen ammattiin opiskelevien hyvinvointitutkimukseen on luonnollista, koska opiskeleminen määrittää huomattavasti opiskelijoiden elämäntilannetta. Opiskelijat viettävät pääsääntöisesti merkittävän osan päivästä oppilaitoksissa ja he toimivat myös vapaa-ajallaan opiskelijayhteisöissä. Näin ollen opiskeluviihtyvyyden voidaan arvella olevan tärkeä osa opiskelijoiden hyvinvointia.

2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena on luoda yleisnäkemys ammattiin opiskelevien hyvinvoinnista. Myös mielipiteitä terveyspalveluista, terveyskäyttäytymistä sekä opiskeluviihtyvyyttä, näkemyksiä opetuksesta ja opinto-ohjauksesta selvitetään.

¹ Jatkossa tässä raportissa termillä ”ammattiin opiskeleva” viitataan nimenomaan toisen asteen ammattiin opiskeleviin.

Kysymykset on pääsääntöisesti laadittu niin, että tuloksia voi verrata Kouluterveyskysely 2000:n tuloksiin (STAKES b), jossa edellisen kerran tutkittiin ammattiin opiskelevien hyvinvointia. Tutkimuksen toisena tavoitteena onkin selvittää, miten ammattiin opiskelevien hyvinvointi on kehittynyt viimeisen viiden vuoden aikana. Aina kun esitetyt kysymykset ovat olleet vertailukelpoisia, tuloksia verrataan Kouluterveyskysely 2000 -tutkimuksen tuloksiin.

Kolmanneksi tutkimuksessa verrataan eri opiskelijaryhmien hyvinvointia. STAKES on selvittänyt lukiolaisten hyvinvointia Kouluterveyskyselyissään. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia on selvitetty Erolan (2004) tutkimuksessa Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004. Yliopisto-opiskelijoiden terveydellistä hyvinvointia taas on tutkittu Kuntun ja Huttusen (2001) Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000:ssa. Tulokset ovat pääsääntöisesti vertailukelpoisia keskenään ja niitä verrataan mahdollisimman kattavasti aina, kun se on mahdollista. Lukiolaisten tulokset on poimittu Kouluterveyskysely 2004 -tutkimuksesta (STAKES c).

3 Aineisto

Aineisto hankittiin kyselytutkimuksen kautta. Kyselylomake lähetettiin sataan oppilaitokseen. Oppilaitosten valinta suoritettiin alueellinen ja koulutusaloittainen suhteellisuus huomioiden. Lomakkeet täytettiin pääasiassa valvotusti ennen oppituntien alkua, mutta joissakin tapauksissa ne on annettu opiskelijoille kotona täytettäväksi.

Yhteensä tutkimukseen tuli 1769 vastausta. Näin vastausprosentiksi muodostui 59. Käytännön syistä jouduttiin tutkimuksessa käytettävä vastausten määrä kuitenkin rajaamaan 1187:ään. Tutkimuksessa huomioitujen vastaukset valittiin satunnaisesti, mutta alueellinen ja opintoaloittainen suhteellisuus säilyttäen. Seuraavaksi esitellään käytettyä aineistoa valottamalla taustamuuttujien jakaumia.

3.1 Taustamuuttujat

Vastanneista miehiä oli noin 43 prosenttia ja naisia 57 prosenttia. Tutkimukseen vastanneiden keski-ikä oli 19,9 vuotta. Vastanneista nuorin oli 16-vuotias ja vanhin 58-vuotias. Aineiston analysoinnissa käytetään neljää ikäluokkaa: 16–17-vuotiaat, 18–19-vuotiaat, 20–25-vuotiaat ja yli 25-vuotiaat. Luokat ovat samat, joita Suominen ja Mustakallio (2002) sekä Suominen ja Veijonen (2004) käyttivät tutkiessaan ammattiin opiskelevien elinoloja. Vastaajista noin kolmannes on 16–17-vuotiaita. Hieman enemmän on 18–19-vuotiaita. 20–25-vuotiaita on noin viidennes vastaajista. Vain noin seitsemän prosenttia tutkimukseen vastanneista on yli 25-vuotiaita.

Taulukko 1. Taustamuuttujat.

		%	n
Sukupuoli	Mies	43,1	512
	Nainen	56,9	675
Ikä	16–17	33,0	392
	18–19	39,7	471
	20–25	20,4	242
	Yli 25	6,9	82
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	19,2	221
	Asun yhteistaloudessa	5,1	59
	Asun kaksin puolisoni kanssa	9,8	113
	Asun vanhempien luona	57,5	662
	Muut	8,4	97
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	52,2	618
	Toinen	30,5	362
	Kolmas	15,5	184
	Muu	1,8	21
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	7,4	75
	Alempi toimihenkilö	7,8	79
	Työntekijä	55,1	555
	Yrittäjä	15,7	158
	Muu	4,5	45
	En osaa sanoa	9,4	95
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	37,2	441
	Länsi-Suomen lääni	27,4	325
	Itä-Suomen lääni	9,8	116
	Oulun lääni	15,0	178
	Lapin lääni	10,7	127
Opiskelupaikka-kunnan koko	Alle 5 000	5,5	65
	5 000–9 999	6,3	75
	10 000–19 999	16,0	190
	20 000–49 999	29,3	348
	50 000–100 000	22,6	268
	Yli 100 000	20,3	241
Opintojen ala	Luonnonvara-ala	1,2	14
	Tekniikan ja liikenteen ala	27,7	322
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	17,4	202
	Sosiaali- ja terveysala	20,2	235
	Kulttuuriala	5,9	68
	Vapaa-aika- ja liikunta-ala	3,2	37
	Kauppa- ja hallinnon ala	20,3	236
	Yhdistelmäatutkinto	4,1	48

Yli puolet vastanneista asuu vanhempiensa luona. Vastanneiden nuori ikä huomioiden tämä ei ole yllättävää. Noin viidesosa vastanneista asuu yksin. Muita asumismuotoja esiintyy vain vähän.

Vastanneista hiukan yli puolet on ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Toisen vuoden opiskelijoita vastanneista on hieman alle kolmasosa, ja kolmannen vuoden opiskelijoita hieman yli 15 prosenttia. Eri alojen opiskelijoista suurimman ryhmän muodostavat tekniikan ja liikenteen alan opiskelijat, joita vastaajista on hieman yli neljäsosa. Kaupan ja hallinnon sekä sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita vastaajista on noin viidesosa. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoita taas on hiukan alle viidesosa. Muiden alojen opiskelijoita on vain muutamia prosentteja.

Vastanneista hieman yli 37 prosenttia opiskeli Etelä-Suomen läänissä. Vastaajia kertyi runsaasti myös Länsi-Suomen läänistä – yli neljännes kyselytutkimuksen kautta saadusta aineistosta koostuukin länsisuomalaisen opiskelijoiden vastauksista. Vastaajista noin 15 prosenttia oli Oulun läänistä ja yli kymmenen prosenttia Lapin läänistä. Vähiten vastaajia oli Itä-Suomen läänistä, jonka osuus jäi hieman alle kymmeneen prosenttiin.

Yli 70 prosenttia vastaajista tulee yli 20 000 asukkaan paikkakunnilta. Paikkakunnilta, joissa on 20 000–50 000 asukasta, on eniten vastaajia. Pieniltä, alle 10 000 asukkaan paikkakunnilta, vastanneista tulee noin 12 prosenttia.

Eräänä taustamuuttujana tutkimuksessa käytetään lisäksi isän ammattiasemaa. Selittäväksi muuttujaksi valittiin juuri isän ammattiasema, koska alustavissa analyysissä sen selitysvaikutus osoittautui yleensä äidin ammattiasemaa suuremmaksi. Molempien ammattiaseman käyttäminen ei olisi ollut mielekästä vaikutusten samansuuntaisuuden vuoksi.

Suurin osa vastaajista tulee työntekijätaustaisista perheistä. Kuudennesosa isä toimii yrittäjänä. Noin 15 prosenttia vastaajista tulee perheistä, joissa isä työskentelee toimihenkilötehtävissä.

4 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on käytetty ristiintaulukointia. Ristiintaulukointi on havainnollinen menetelmä, jolla voidaan selvittää myös alustavia yhteyksiä eri muuttujien välillä. Tulosten tilastollista merkitsevyyttä on arvioitu χ^2 -testillä. Tilastollisen merkitsevyyden rajana on käytetty 95 prosentin luottamustasoa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että selittävän muuttujan p-arvon ollessa 0,05 tai vähemmän, katsotaan selittävän ja selitettävän muuttujan olevan tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä.²

Joissain kohdin taulukoinnin tuloksia on myös elaboroitu. Elaboration tulokset on tekstissä kirjoitettu auki, mutta niistä ei ole esitetty taulukkoja. Tähän on kaksi syytä.

² Ristiintaulukoinnista ja χ^2 -testistä ks. esim. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1999, 175–219).

Tutkimuksen pääasiallisena tarkoituksena on ollut luoda pätevä yleiskuva ammattiin opiskelevien hyvinvoinnista. Näin ollen tutkimus on luonteeltaan pääasiassa kuvaileva (ks. Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1999, 175–219). Tutkimuksessa esitetyt mahdolliset syy-yhteydet ovat ainoastaan alustavia arvioita. Selittävän tutkimuksen tekeminen vaatisi paitsi toisella tapaa laadittua kysymyslomaketta, mahdollisesti myös kokonaan toisenlaisia tutkimusmenetelmiä. Elaboraatiotulosten esittäminen hajanaisessa raportissa olisi ollut raskasta myös esitysteknisesti.

5 Analyysi ja tulkinta

Osuus on jaettu neljään kappaleeseen. Ensimmäisessä kappaleessa käsitellään opiskelijoiden terveydentilaa koetun terveyden ja oirehtimisen pohjalta. Toisessa kappaleessa selvitetään ammattiin opiskelevien terveystyöttäytymistä, ja kolmannessa opiskelijoiden näkemyksiä terveyspalveluista. Viimeinen kappale käsittelee opiskelua ja opiskeluhuvinvointia.

5.1 Terveydentila

Terveydentilaa on tutkittu selvittämällä ammattiin opiskelevien käsityksiä omasta terveydentilasta. Myös opiskelijoiden oireilua on selvitetty.

5.1.1 Koettu terveys

Vastaajista 81,9 prosenttia piti omaa terveydentilaansa hyvänä tai melko hyvänä. Keskitasoisesti terveytensä arvioi tutkimukseen osallistuneista 15,6 prosenttia. Vain reilut kaksi prosenttia piti terveydentilaansa huonona tai melko huonona.

Vuonna 2000 yliopisto-opiskelijoiden ja vuonna 2004 ammattikorkeakouluopiskelijoiden parissa tehdyt hyvinvointia ja terveyttä kartoittaneet tutkimukset antoivat koetun terveyden osalta samansuuntaisia tuloksia. Yliopisto-opiskelijoista noin 86 prosenttia arvioi terveytensä hyväksi tai melko hyväksi, kun taas hieman yli kaksi prosenttia piti terveyttään huonona tai melko huonona (Kunttu & Huttunen 2001, 64). Ammattikorkeakouluopiskelijoista noin 83 prosenttia näki terveytensä hyvänä tai melko hyvänä (Erola 2004, 44). Hieman alle kolme prosenttia ammattikorkeakoululaisista arvioi terveytensä joko hyväksi tai melko hyväksi (mt.). Kouluterveyskysely 2004 - tutkimuksen tulosten mukaan 84 prosenttia lukion ensimmäisen vuositasen miehistä ja 85 prosenttia toista vuositasoa käyvistä miehistä pitää terveyttään vähintään melko hyvänä³ (STAKES c). Naisten kohdalla vastaavat osuudet olivat 79 ja 78 prosenttia (mt.). Melko huonoksi tai sitäkin huonommaksi terveytensä arvioi kaksi prosenttia lukiolaisista. Kaiken kaikkiaan erot ammattiin opiskeleviin verrattuna ovat hyvin vähäisiä tai jopa olemattomat.

Taulukko 2. Ammattiin opiskelevien koettu terveydentila. (%)

		Hyvä tai melko hyvä	Keskitasoinen	Huono tai melko huono	n
Kaikki		81,9	15,6	2,5	1181
Sukupuoli p=0,709	Mies	82,9	14,7	2,4	510
	Nainen	81,1	16,2	2,7	671
Ikä p=0,100	16–17	86,1	12,6	1,3	389
	18–19	78,7	17,7	3,6	469
	20–25	82,6	14,9	2,5	241
	Yli 25	78,0	19,5	2,4	82
Perhemuoto p=0,035	Asun yksin omassa taloudessa	74,2	20,8	5,0	221
	Asun yhteistaloudessa	79,7	20,3	0	59
	Asun kaksin puolisoni kanssa	84,8	12,5	2,7	112
	Asun vanhempien luona	83,9	14,3	1,8	657
	Muut	83,5	14,4	2,1	97
Opintojen vuosi p=0,404	Ensimmäinen	81,7	16,0	2,3	613
	Toinen	81,7	15,8	2,5	361
	Kolmas	84,2	12,0	3,8	184
	Muu	71,4	28,6	0	21
Isän ammattiasema p=0,912	Ylempi toimihenkilö	86,7	10,7	2,7	75
	Alempi toimihenkilö	83,5	16,5	0	79
	Työntekijä	81,5	16,1	2,4	552
	Yrittäjä	82,2	15,3	2,5	157
	Muu	80,0	17,8	2,2	95
Opiskelulääni p=0,430	Etelä-Suomen lääni	83,5	13,3	3,2	436
	Länsi-Suomen lääni	84,0	14,5	1,5	325
	Itä-Suomen lääni	77,4	20,0	2,6	115
	Oulun lääni	78,7	19,1	2,2	178
	Lapin lääni	79,5	17,3	3,1	127
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,752	Alle 5 000	87,7	10,8	1,5	65
	5 000–9 999	85,3	14,7	0,0	75
	10 000–19 999	79,9	16,9	3,2	189
	20 000–49 999	83,2	14,5	2,3	346
	50 000–100 000	81,5	15,1	3,4	265
	Yli 100 000	79,3	18,3	2,5	241
Opintojen ala p=0,193	Tekniikka ja liikenne	85,6	12,5	1,9	320
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	76,5	20,0	3,5	200
	Sosiaali-, ja terveysala	86,0	12,3	1,7	235
	Kulttuuriala	77,9	20,6	1,5	68
	Kauppa ja hallinto	79,1	17,1	3,8	234
	Muu	82,8	14,1	3,0	99

³ Kouluterveyskysely 2000 -tutkimuksessa vastausvaihtoehtoina olivat ”erittäin huono”, ”melko huono”, ”keskinkertainen”, ”melko hyvä” ja ”erittäin hyvä” (STAKES). Näin ollen vaihtoehdot eroavat tämän tutkimuksen sekä Kuntun ja Huttusen (2001) ja Erolan (2004) tutkimusten vaihtoehdoista, joissa vaihtoehdot ”erittäin huono” ja ”erittäin hyvä” on korvattu vaihtoehdoilla huono ja hyvä. Tulosten vertailu on kuitenkin mahdollista, koska molemmat asteikot ovat likert-tyyppisiä.

Koetussa terveydessä ei vaikuta tapahtuneen merkittäviä muutoksia viime vuosien aikana. Kouluterveyskysely 2000 -tutkimukseen osallistuneista ammattikoululaisista kahdeksankymmentä prosenttia miehistä ja 73 prosenttia naisista arvioi terveytensä vähintään melko hyväksi. Kolme prosenttia miehistä ja kaksi prosenttia naisista taas piti terveyttään korkeintaan melko huonona. Vähintään melko hyväksi terveytensä kokevien naisten osuus saattaa olla kuitenkin hiukan lisääntynyt. (STAKES b.)

Tutkimuksessa käytetyistä taustamuuttujista vain perhemuoto selittää koettua terveydentilaa tilastollisesti merkittävästi. Vaikuttaa siltä, että vakiintunutta perhe-elämää elävät opiskelijat kokevat terveytensä paremmaksi kuin yhteistaloudessa tai yksin asuvat opiskelijat. Erityisesti monet yksin asuvat kokevat terveytensä korkeintaan kohtalaiseksi: yli neljäsosa yksin asuvista pitää terveydentilaansa kohtalaisena, melko huonona tai huonona. Vanhempien luona tai puolison kanssa asuvista vain noin 15 prosenttia pitää terveydentilaansa keskitasoisena tai sitä huonompana.

Kyse ei näytä olevan myöskään yksinomaan iästä. Tarkastelemalla perhemuodon vaikutusta eri ikäluokkien sisällä havaitaan, että perhemuodolla on nuorempien keskuudessa selkeä vaikutus. Mielenkiinto kohdistuukin erityisesti 18–19-vuotiaiden ikäluokkaan, sillä tutkimukseen osallistuneista 16–17-vuotiaista lähes kaikki asuvat kotona. Yksin asuvista 18–19-vuotiaista neljäkymmentä prosenttia arvioi terveydentilansa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi. Samaan aikaan kuitenkin kotona asuvista 18–19-vuotiaista peräti 84 prosenttia pitää terveydentilaansa hyvänä tai melko hyvänä.

Näyttääkin siltä, että vanhempiensa luota nuorena muuttaneet pitävät terveyttään huonompana kuin muut opiskelijat – tosin puolison kanssa asuvien kohdalla negatiivinen vaikutus ei ole yhtä selkeä. Aineiston pohjalta on tälle asialle mahdollonta löytäytävä syytä. Voidaan kuitenkin arvioida, että ainakin muutamat nuorena vanhempien luota muuttaneista ovat saattaneet kärsiä riitaisasta tai muuten ongelmallisesta perhe-elämästä. Tämän voidaan olettaa heijastuvan nuoriin vielä kotoa muuton jälkeenkin. Toinen merkittävä tekijä saattaa liittyä asuntola-asumiseen. Oletettavasti asuntoloissa asuvat opiskelijat ovat muita itsenäisesti asuvia opiskelijoita keskimäärin nuorempia. Näin ollen asuntolassa asumisen vaikutusta koettuun terveydentilaan olisi tulevaisuudessa selvitettävä. Mahdollisesti keskeisin tekijä saattaa kuitenkin liittyä itsenäisesti asuvien ammattiin opiskelevien erittäin heikkoon taloudelliseen tilanteeseen (ks. Suominen & Veijonen 2004). Heikko taloudellinen tilanne saattaa aiheuttaa stressiä sekä rajoittaa osaltaan erilaisia terveystyökalujen käyttöä.

5.1.2 Oirehdinta

Tutkimukseen sisältyi oire-patteristo, jossa kysyttiin, onko vastaajalla ilmennyt lueteltuja oireita viimeisen kuukauden aikana. Jos vastaajalla oli ilmennyt oireita, häntä pyydettiin valitsemaan vaihtoehdoista ”satunnaisesti”, ”viikoittain” ja ”päivittäin/lähes päivittäin” parhaiten kuvaava vaihtoehto. Seuraavassa vaihtoehdot ”viikoittain” ja ”päivittäin/lähes päivittäin” on yhdistetty muuttujaksi ”säännöllisesti”.

Tuloksia ei ole verrattu Kouluterveyskyselyihin, koska niissä selvitettiin oirehdintaa viimeisen puolen vuoden aikana (ks. esim. STAKES b). Näin ollen Kouluterveyskyselyjen oire-patteristojen tulokset eivät ole vertailukelpoisia.

Masentuneisuus

54,6 prosenttia ammattiin opiskelevista ei kärsi masennuksesta lainkaan. Viimeisen kuukauden aikana 35,9 prosenttia oli kärsinyt masennuksesta satunnaisesti ja 9,6 prosenttia säännöllisesti. Masentuneisuus vaikuttaa yliopisto-opiskelijoilla olevan suunnilleen yhtä yleistä (Kunttu & Huttunen 2001, 84). Tosin viikoittain tai useammin masentuneisuudesta kärsivien osuus on pari prosenttiyksikköä suurempi kuin ammattiin opiskelevien keskuudessa (mt.). Erot ovat kuitenkin marginaalisia.

Sukupuoli, ikä, perhemuoto, isän ammattiasema ja pintojen ala selittävät masentuneisuutta tilastollisesti merkitsevästi (ks. Liite 1). Masentuneisuus on harvinaisempaa miesten keskuudessa. Viimeisen kuukauden aikana miehistä hieman yli kolmannes on kärsinyt satunnaisesti tai useammin masentuneisuudesta. Naisten kohdalla vastaava osuus on 53,7 prosenttia.

Tämän takia ei olekaan yllättävää, että masentuneisuus on harvinaisempaa miesvaltaisella⁴ tekniikan ja liikenteen alalla. Noin kaksi kolmasosaa tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista ei ole kärsinyt viimeisen kuukauden aikana masentuneisuudesta lainkaan. Sosiaali- ja terveysalan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoista hieman yli puolet ei ole kärsinyt masentuneisuudesta. Huolestuttavin tilanne on kulttuurialalla sekä kaupan ja hallinnon alalla. Molemmilla aloilla yli puolet opiskelijoista on kärsinyt masentuneisuudesta viimeisen kuukauden aikana. Kummallakin alalla myös yli kymmenen prosenttia vastaajista on kärsinyt masentuneisuudesta vähintään viikoittain, kun muilla aloilla vastaavat osuudet jäävät selvästi alle kymmeneen prosenttiin. Erityisen yleistä masentuneisuus vaikuttaa olevan kulttuurialan opiskelijoiden parissa: peräti 26,2 prosenttia kulttuurialan opiskelijoista kärsii masentuneisuudesta viikoittain tai useammin. Kaupan ja hallinnon alalla opiskelevat miehet eivät kärsi masentuneisuudesta erityisen usein. Heistä 58,9 prosenttia ei ole kärsinyt masentuneisuudesta lainkaan viimeisen kuukauden aikana. Sen sijaan kulttuurialalla masentuneisuus on miesten parissa yhtä yleistä kuin naistenkin parissa.

Vanhempien ikäryhmien keskuudessa masentuneisuus on yleisempää kaikissa perhemuodoissa. 18–19-vuotiaista opiskelijoista yksin omassa taloudessa asuvat ja kaksin puolison kanssa asuvat kärsivät muita ryhmiä selkeästi enemmän masentuneisuudesta. Yksin asuvista 18–19-vuotiaista hiukan alle kuusikymmentä prosenttia ja puolison kanssa asuvista hiukan alle seitsemänkymmentä prosenttia oli viimeisen kuukauden aikana kärsinyt masentuneisuudesta satunnaisesti tai useammin. Yhteistaloudessa asuvien kohdalla osuus on noin 53 prosenttia. Vanhempien luona asuvista 18–19-vuotiaista vain alle neljäkymmentä prosenttia oli kärsinyt masentuneisuudesta satunnaisesti tai useammin viimeisen kuukauden aikana. 16–17-vuotiaista noin 62 prosenttia

⁴ Opintoalojen sukupuolijakaumasta ks. Tilastokeskuksen Oppilaitostilastot 2004 (2005).

ei ollut kärsinyt masentuneisuudesta lainkaan. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että 16–17-vuotiaista vastaajista lähes kaikki asuivat yhä vanhempien luona. Näiden tulosten valossa näyttääkin siltä, että nuoremmat opiskelijat kärsivät masentuneisuudesta harvemmin. Tämä tosin koskee vain niitä nuoria, jotka asuvat yhä vanhempiensa luona. Saattaakin olla, että itsenäistymisestä seuraavat (taloudelliset) vastuut ja stressitekijät heijastuvat masentuneisuutena. Asiaa tulisi selvittää tarkemmin erityisesti 16–17-vuotiaiden osalta.

Isän ammattiasema näyttää olevan yhteydessä masentuneisuuteen. Etenkin alempien toimihenkilöiden lapsilla vaikuttaa masentuneisuus olevan yleisempää. Heistä hiukan yli 59 prosenttia oli kärsinyt masentuneisuudesta viimeisen kuukauden aikana satunnaisesti tai useammin.

Jännittyneisyys/hermostuneisuus

Jännittyneisyys on ammattiin opiskelevien keskuudessa verrattain yleistä (ks. Liite 2). Hieman alle 37 prosenttia vastanneista ei ollut viimeisen kuukauden aikana kärsinyt jännittyneisyydestä tai hermostuneisuudesta lainkaan. Satunnaisesti jännittyneisyydestä on kärsinyt noin 47 prosenttia ja säännöllisesti noin 17 prosenttia tutkimukseen osallistuneista. Yliopisto-opiskelijoista lähes 48 prosenttia ei ollut viimeisen kuukauden aikana kärsinyt lainkaan jännittyneisyydestä tai hermostuneisuudesta (Kunttu & Huttunen, 84). Säännöllisesti jännittyneisyydestä oli kärsinyt hiukan alle 13 prosenttia yliopisto-opiskelijoista (mt.). Näin ollen jännittyneisyys on ammattiin opiskelevien keskuudessa selvästi yleisempää.

Tutkimuksessa käytetyistä taustamuuttujista sukupuoli, ikä, perhemuoto ja opintojen ala selittävät jännittyneisyyttä tilastollisesti merkitsevästi. Miehistä noin 48 prosenttia ei ollut kärsinyt kuluneen kuukauden aikana lainkaan jännittyneisyydestä. Naisten vastaava osuus oli noin 28 prosenttia. Lisäksi säännöllinen jännittyneisyys on yleisempää naisilla. Hiukan yli 21 prosenttia naisista ja hiukan alle 11 prosenttia miehistä kärsii säännöllisesti jännittyneisyydestä.

Näin ollen jännittyneisyys onkin harvinaisempaa miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla kuin muilla aloilla. Hiukan yli puolet tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista ei ollut kärsinyt viimeisen kuukauden aikana lainkaan jännittyneisyydestä. Säännöllisesti tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista jännittyneisyydestä oli kärsinyt noin yhdeksän prosenttia. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoiden keskuudessa jännittyneisyys on yleisempää: hieman yli puolet kärsi jännittyneisyydestä satunnaisesti ja noin 14 prosenttia säännöllisesti. Sen sijaan sosiaali- ja terveysalan, kulttuurialan sekä kaupan ja hallinnon opiskelijoiden tilanne on huonompi.

Kaupan ja hallinnon opiskelijoista noin kolmannes ei ole viimeisen kuukauden aikana kärsinyt lainkaan jännittyneisyydestä. Noin 47 prosentilla jännittyneisyyttä on ilmennyt satunnaisesti ja hieman alle 21 prosentilla säännöllisesti. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoista vain 24 prosenttia ei ollut kärsinyt jännittyneisyydestä lainkaan kuluneen kuukauden aikana. Sen sijaan lähes 55 prosenttia oli kärsinyt jännittyneisyy-

destä satunnaisesti ja noin 21 prosenttia säännöllisesti. Kulttuurialan opiskelijoiden tilanne oli samantyyppinen kuin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden, joskin jännittyneisyys oli kulttuurialalla useammin säännöllistä. Kulttuurialaa lukuun ottamatta miesten jännittyneisyys oli kaikilla aloilla harvinaisempaa. Siitä huolimatta opintoaloilla, joilla jännittyneisyys oli huomattavan yleistä, oli myös miesten jännittyneisyys yleistä. Näiden tulosten valossa voitaneenkin ajatella, että jännittyneisyys on yhtäältä seurausta sukupuolirooleista ja toisaalta yleisistä luonteenpiirteistä.

Jossain määrin yllättävänä voidaan pitää sitä, että jännittyneisyys tuntuu olevan selkeästi yleisempää vanhemmilla ikäryhmillä. 16–17-vuotiaista peräti 43,3 prosenttia ei ollut kärsinyt viimeisen kuukauden aikana lainkaan jännittyneisyydestä. Säännöllisesti siitä oli kärsinyt vain 11 prosenttia. Jo 18–19-vuotiailla jännittyneisyys on selvästi yleisempää, kun vain kolmasosa ei ollut kärsinyt siitä lainkaan ja noin 19 prosenttia kärsi siitä säännöllisesti. Tilanne oli lähes identtinen vanhemmissa ikäryhmissä.

Ahdistuneisuus

Ahdistuneisuutta ilmenee ammattiin opiskelevilla yhtä usein kuin yliopisto-opiskelijoilakin. Sekä ammattiin opiskelevista (ks. Liite 3) että yliopisto-opiskelijoista (Kunttu & Huttunen 2001, 85) noin 69 prosenttia ei ollut viimeiseen kuukauteen kärsinyt ahdistuksesta lainkaan. Satunnaisesti ahdistuksesta oli kärsinyt noin 23 prosenttia ammattiin opiskelevista ja hieman yli 22 prosenttia yliopisto-opiskelijoista (mt.). Säännöllistä ahdistusta oli kuluneen kuukauden aikana kohdannut hieman alle yhdeksän prosenttia ammattiin opiskelevista ja noin kahdeksan prosenttia yliopisto-opiskelijoista (mt.).

Taustamuuttujista sukupuoli, ikä, perhemuoto ja opintojen ala ovat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä ahdistuneisuuteen. Sukupuolen merkitys ahdistuneisuuteen on suuri. Viimeisen kuukauden aikana noin 18 prosenttia miehistä oli kärsinyt ahdistuneisuudesta satunnaisesti ja noin viisi prosenttia säännöllisesti. Naisista taas noin 26 prosenttia oli potanut ahdistuneisuutta satunnaisesti ja hiukan yli 11 prosenttia säännöllisesti.

Vaikuttaa siltä, että opintojen ala ei itsenäisesti pystykään selittämään ahdistuneisuuden yleisyyttä. Ahdistuneisuus on vähäisempää miesvaltaisilla aloilla. Siitä huolimatta miesvaltaisilla aloilla opiskelevat naiset kärsivät ahdistuneisuudesta selvästi miehiä enemmän. Esimerkiksi tekniikan ja liikenteen alalla opiskelevista miehistä 17,7 prosenttia on kärsinyt ahdistuneisuudesta joko satunnaisesti tai säännöllisesti viimeisen kuukauden aikana. Samalla alalla opiskelevista naisista ahdistuneisuutta on kokenut kuitenkin 33,3 prosenttia. Naisvaltaisillakin aloilla miesten ahdistuneisuus on harvinaista. Esimerkiksi kaupan ja hallinnon alaa opiskelevista miehistä 74,2 prosenttia ei ollut kärsinyt ahdistuneisuudesta viimeisen kuukauden aikana lainkaan, vaikka naisten kohdalla tämä osuus oli vain 60,6 prosenttia.

Län ja perhemuodon osalta tilanne on tuttu. Nuoremmat ikäluokat voivat paremmin, mutta sellaiset nuoret, jotka eivät asu kotona tai puolison luona, voivat kuitenkin huonosti. Esimerkiksi 18–19-vuotiaista kotona asuvista opiskelijoista 28,2 prosenttia kärsii satunnaisesti tai useammin ahdistuneisuudesta. Sen sijaan yksin asuvis-

ta saman ikäisistä peräti 48,5 prosenttia kärsii ahdistuneisuudesta joko satunnaisesti tai säännöllisesti. Sama toistuu 20–25-vuotiailla: yksin asuvista ahdistuneisuudesta on viimeisen kuukauden aikana kärsinyt 41,5 prosenttia mutta vanhempien luona asuvista vain 25,2 prosenttia. Yhteistaloudessa asumisen vaikutukset ovat hyvin samanlaisia kuin yksin asumisenkin. Puolison kanssa asuvien opiskelijoiden vastausten jakauma ei taas eroa koko aineiston jakaumasta missään ikäluokassa merkittävästi.

Uni-/nukahtamisvaikeudet

Uni- ja nukahtamisvaikeuksia on satunnaisesti noin 36 prosentilla opiskelijoista. Viikoittain tai useammin niitä ilmenee hieman alle 14 prosentilla (ks. Liite 4). Tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin yliopisto-opiskelijoilla. Yliopisto-opiskelijoista noin 33 prosenttia kärsii univaikeuksista satunnaisesti ja hiukan yli 15 prosenttia säännöllisesti (Kunttu & Huttunen 2001, 83). Myös Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004 -tutkimuksessa on selvitetty uni- ja nukahtamisvaikeuksien yleisyyttä. Ammattikorkeakouluopiskelijoista 37 prosenttia kärsii univaikeuksista satunnaisesti ja 19 prosenttia säännöllisesti (Erola 2004, 46).

Käytetyistä taustamuuttujista sukupuoli, ikä, perhemuoto, isän ammattiasema ja opintojen ala selittävät univaikeuksien yleisyyttä tilastollisesti merkitsevästi. Sukupuoli on selkeässä yhteydessä univaikeuksiin. Noin 44 prosenttia miehistä oli kohdannut viimeisen kuukauden aikana univaikeuksia. Naisista taas univaikeuksista oli kärsinyt yli 62 prosenttia. Myöskään univaikeuksia ei ole mielekäästi selittää opintojen alalla, sillä miesvaltaisillakin aloilla opiskelevat naiset kärsivät selvästi miehiä useammin uneen ja nukahtamiseen liittyvistä ongelmista. Naisvaltaisilla aloilla opiskelevat miehet sitä vastoin eivät kärsi läheskään yhtä usein univaikeuksista kuin naiset. Esimerkiksi miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla opiskelevista naisista 58,1 prosenttia oli kohdannut univaikeuksia viimeisen kuukauden aikana, kun taas samalla alalla opiskelevista miehistä univaikeuksista oli kärsinyt vain 39 prosenttia. Naisvaltaisella kaupan ja hallinnon alalla naisista 59 prosenttia oli kärsinyt univaikeuksista, kun samaa alaa opiskelevista miehistä viisikymmentä prosenttia ilmoitti kärsineensä univaikeuksista vähintään satunnaisesti.

Iän ja perhemuodon vaikutukset ovat samantyyppisiä kuin edellisissäkin oireissa. Nuoremmat ikäluokat eivät kärsi univaikeuksista yhtä paljon, mutta myös vanhempien luona tai puolison kanssa asuvat 20–25-vuotiaat kärsivät univaikeuksista vähemmän. Tosin nuoremmistakin ikäryhmistä yksin omassa taloudessa tai yhteistaloudessa asuvat kärsivät univaikeuksista poikkeuksellisen paljon. Yli 25-vuotiaiden ryhmässä univaikeudet ovat vähäisempiä vain perhemuodossa ”muut” elävien keskuudessa. Tämä ryhmä koostuu lähinnä erilaisista lapsiperheistä.

Lisäksi näyttäisi siltä, että ylempien toimihenkilöiden lapset kärsivät univaikeuksista keskimääräistä enemmän. Kovin suoraa yhteyttä vanhempien ammattiaseman ja lasten univaikeuksien välillä on kuitenkin vaikea nähdä.

Keskittymisvaikeudet

Noin 49 prosenttia ammattiin opiskelevista ei ollut viimeisen kuukauden aikana kärsinyt lainkaan keskittymisvaikeuksista (ks. Liite 5). Hieman alle 38 prosenttia oli kärsinyt niistä satunnaisesti ja noin 13:a prosenttia keskittymisvaikeudet olivat vaivanneet viikoittain tai useammin. Yliopisto-opiskelijoista noin 36 prosenttia oli kohdannut viimeisen kuukauden aikana keskittymisvaikeuksia satunnaisesti ja hiukan alle 13 prosenttia säännöllisesti (Kunttu & Huttunen 2001, 84).

Sukupuolella, iällä, perhemuodolla ja opintojen alalla on taustamuuttujista tilastollisesti merkitsevä yhteys keskittymisvaikeuksiin. Sukupuolen ja opintojen alan suhteen tilanne on samanlainen kuin monissa edellä käsitellyissä oireissa. Opintojen alalla ei näytä olevan itsenäistä vaikutusta, sillä miesvaltaisilla aloilla opiskelevat naiset kärsivät varsin usein keskittymisvaikeuksista, naisvaltaisilla aloilla opiskelevien miesten taas kohdassa niitä verrattain harvoin. Poikkeuksen tosin tekevät kulttuuriala sekä sosiaali- ja terveystieteet. Näillä aloilla opiskelevilla miehillä on ilmennyt keskittymisvaikeuksia yhtä usein kuin samalla alalla opiskelevien naisten keskuudessa. Tutkimukseen ei kuitenkaan osallistunut kovin montaa näillä aloilla opiskelevaa miestä. Kaiken kaikkiaan miehistä hieman yli kolmekymmentä prosenttia oli kärsinyt keskittymisvaikeuksista satunnaisesti ja noin kahdeksan prosenttia säännöllisesti. Naisista taas noin 44 prosenttia oli kohdannut keskittymisvaikeuksia satunnaisesti ja noin 17 prosenttia säännöllisesti.

Myös iän ja perhemuodon vaikutukset ovat samantapaisia kuin aiemminkin. Yhtäältä nuoremmilla ja toisaalta vanhempien luona asuvilla on vähemmän keskittymisvaikeuksia. Tosin tässä tapauksessa ei voida yhtä yksioikoisesti sanoa syyn löytyvän nimenomaan perhemuodosta, sillä 18–19-vuotiailla vanhempien luona asuvilla ei keskittymisvaikeuksia ilmene mitenkään erityisen vähän – tosin vähemmän kuin yksin omassa asunnossa asuvilla. Sen sijaan 20–25-vuotiaat vanhempien luona asuvat kärsivät keskittymisvaikeuksista muita ikäluokkaansa kuuluvia huomattavasti vähemmän. Näin ollen kysymys vaikuttaisi olevan pääasiassa ikäluokkakohtaisesta vaihtelusta. Ikäluokkien sisällä vanhempien luona asuvilla keskittymisvaikeuksia esiintyy kuitenkin vähemmän. Puolison kanssa asuvat eivät kärsi keskittymisvaikeuksista vähempää kuin muut ryhmät. Itse asiassa puolison kanssa asumisen vaikutus on päinvastainen.

Päänsärky

Päänsärky on yleinen oire opiskelijoilla (ks. Liite 6). Noin 55 prosenttia opiskelijoista on viimeisen kuukauden aikana kärsinyt päänsärystä satunnaisesti. Hiukan alle 18 prosenttia opiskelijoista kärsii päänsärystä säännöllisesti. Erot eivät ole suuria yliopisto-opiskelijoihin verrattuna, sillä noin kuusikymmentä prosenttia heistä kärsii päänsärystä satunnaisesti ja hiukan yli 14 prosenttia säännöllisesti (Kunttu & Huttunen 2001, 77).

Sukupuoli ja opintojen ala ovat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä päänsärkyyn. Erot sukupuolten välillä ovat selkeitä, eikä opintojen alalla voidakaan katsoa olevan itsenäistä selitysvoimaa. Miehistä yli 41 prosenttia ei kärsi päänsärystä koskaan. Naisista

taas vain hiukan yli 17 prosenttia ei kärsi koskaan päänsärystä. Satunnaisesti päänsärystä kärsivien määrä on molemmissa sukupuolissa pääosin yhtä suuri, mutta merkittävä ero syntyy tarkasteltaessa säännöllisesti päänsärystä kärsiviä. Säännöllisesti päänsärystä kärsii miehistä vain seitsemän prosenttia, mutta naisista yli neljännes. Päänsärky ei liity opiske-lualoihin, sillä myös naisvaltaisilla aloilla opiskelevilla miehillä päänsärkyä ilmenee vain vähän. Miesvaltaisella tekniikan ja liikenteen alalla opiskelevat naiset taas kärsivät pään-särystä vielä enemmän kuin muilla aloilla opiskelevat naiset.

Vatsavaivat

Noin 49 prosenttia ammattiin opiskelevista ei ollut viimeisen kuukauden aikana kärsinyt lainkaan vatsavaivoista (ks. Liite 7). 40,5 prosentilla vatsavaivoja oli satunnaisesti ja hieman alle 11 prosentilla säännöllisesti. Yliopisto-opiskelijoista noin 38 prosenttia kärsii vatsavaivoista satunnaisesti ja noin 11 prosenttia säännöllisesti.

Sukupuolella on huomattava vaikutus vatsavaivojen yleisyyteen. Miehistä vain 34 prosenttia on kärsinyt vatsavaivoista vähintään satunnaisesti kuluneen kuukauden ai-kana. Naisista taas lähes 64 prosenttia kärsii vatsavaivoista.

Myös ikä vaikuttaa vatsavaivojen yleisyyteen. Etenkin 16–17-vuotiaiden ryhmässä ilmenee muita ryhmiä vähemmän vatsavaivoja. Myös yli 25-vuotiaissa on paljon sel-laisia opiskelijoita, jotka eivät kärsi lainkaan vatsavaivoista. Säännöllisten vatsavaivo-jen esiintyminen on kuitenkin yli 25-vuotiailla yleisintä. Vanhempien luona asumi-nen vaikuttaa jälleen olevan yksi tekijä, joka selittää nuorten vähäisempää oireilua. Vanhempien luona asuvat kärsivät vähemmän vatsavaivoista, ja nuoremmista opiske-lijöistä huomattava osa asuu vanhempien luona. Etenkin 18–19-vuotiaiden kohdalla perhemuodolla on huomattava vaikutus. Yksin asuvista 18–19-vuotiaista noin 61 pro-senttia kärsii vatsavaivoista satunnaisesti tai useammin, mutta vanhempien luona asu-vista vain hiukan yli 50 prosenttia.

Väsymys/heikotus

Väsymys on ammattiin opiskelevien keskuudessa yleistä (ks. Liite 8). Lähes 74 prosent-tia opiskelijoista oli viimeisen kuukauden aikana kärsinyt väsymyksestä tai heikotuk-sesta vähintään satunnaisesti. Tämä ei ole kuitenkaan yllättävää, sillä väsymys ja heiko-tus ovat yleisiä oireita myös ammattikorkeakouluopiskelijoilla ja yliopisto-opiskelijoil-la (ks. Erola 2004, 47–48; Kunttu & Huttunen 2001, 77).

Taustamuuttujista sukupuoli, perhemuoto ja opintojen ala selittävät väsymyksen yleisyyttä tilastollisesti merkitsevästi. Naiset ilmoittavat kärsivänsä väsymyksestä mie-hiä useammin. Miehistä noin kuudellakymmenellä prosentilla ilmenee väsymystä sa-tunnaisesti tai useammin. Naisista väsymyksestä taas kärsii lähes 84 prosenttia.

Opintojen alalla ei ole merkittävää itsenäistä selitysvoimaa. Hyvänä esimerkkinä on jälleen miesvaltainen tekniikan ja liikenteen ala. Miehistä yli 45 prosenttia ei kärsi lain-kaan väsymyksestä, mutta alalla opiskelevista naisista vain noin 18 prosenttia ei ollut viimeisen kuukauden aikana kohdannut väsymystä tai heikotusta.

Perhemuodoista vanhempien luona asuminen on ainoa, joka kyselyn mukaan vaikuttaa väsymystä vähentävästi. Tämä ei ole yllättävää, sillä vanhempien luona asuminen pakottanee nuoret usein ainakin jokseenkin säännölliseen elämään.

Niska- ja hartiakivut

Niska- ja hartiakivut ovat ammattiin opiskelevilla yleisiä (ks. Liite 9). Noin 48 prosenttia opiskelijoista kärsii niistä satunnaisesti, kun taas säännöllisesti niska- ja hartiakivut vaivaavat noin 26 prosenttia.

Sukupuoli, perhemuoto ja opintojen ala ovat tilastollisesti merkitsevästi niska- ja hartiakipuja selittävästä muuttujista hedelmällisimpiä. Sukupuolen ja opintojen alan osalta tulokset ovat samantyyppisiä kuin muissakin oireissa. Miehistä noin 62 prosenttia ja naisista 83 prosenttia kärsii niska- ja hartiakivuista satunnaisesti tai useammin. Opintojen alan vaikutus taas heijastaa lähinnä eri alojen sukupuolijakaumaa.

Vanhempien luona asuvilla ilmenee niska- ja hartiakipujakin muita ryhmiä vähemmän. Poikkeuksellista sen sijaan on, että yksin asuvilla niska- ja hartiakipuja ei esiinny erityisen usein.

Selkäkivut

Satunnaisesti selkäkipuja esiintyy noin 39 prosentilla ammattiin opiskelevista (ks. Liite 10). Säännöllisesti selkäkivut vaivaavat 17:sta prosenttia opiskelijoista.

Sukupuoli ja perhemuoto selittävät selkäkipujen yleisyyttä tilastollisesti merkitsevästi. Naiset kärsivät selkävivuista miehiä useammin. Säännöllisesti selkävivuista ilmoittaa kärsivänsä kuitenkin lähes yhtä suuri osuus miehistä kuin naisista. Satunnaisia selkäkipuja ilmenee kuitenkin naisilla useammin.

Vanhempien luona asuvista noin puolet ei kärsi lainkaan selkävivuista. Muissa perhemuodoissa elävät kärsivät useammin selkävaivoista. Useimmin niitä ilmenee puolison kanssa asuvilla. Tämä tosin selittyy paljolti sillä, että puolison kanssa asuvien ryhmään kuuluu lähinnä vanhempia opiskelijoita, joilla selkäkipuja muutenkin esiintyy useammin.

Raajojen ja nivelten kivut

Ammattiin opiskelevat eivät kärsi raajojen ja nivelten kivuista kovin usein (ks. Liite 11). Jopa hieman yli kuusikymmentä prosenttia opiskelijoista ei kärsi raajojen ja nivelten kivuista lainkaan. Satunnaisesti niistä kärsii hiukan alle 31 prosenttia ja säännöllisesti noin yhdeksän prosenttia opiskelijoista.

Tilastollisesti merkitsevästi raajojen ja nivelten kipuja selittävästä taustamuuttujista hedelmällisimmiltä vaikuttavat ikä, perhemuoto ja opintojen ala. Nuoremmat ikäluokat kärsivät vähemmän raajojen ja nivelten kivuista kuin vanhemmat. Näin ollen ei olekaan yllättävää, että vanhempien luona asuvat näyttävät kohtaavan raaja- ja nivelkipuja muita vähemmän. Kyse vaikuttaa tässä tapauksessa kuitenkin olevan lähinnä iästä, koska vanhemmilla ikäluokilla vanhempien luona asuminen ei ole yhteydessä

vähäisempiin kipuihin. Opiskelualoista erottuu selvästi kulttuuriala, jossa opiskelevista noin 35 prosenttia kärsii satunnaisesti ja hieman yli 12 prosenttia säännöllisesti raajojen ja nivelten kivuista.

Suu-/hammasoireet

Suu- ja hammasoireet ovat ammattiin opiskelevilla harvinaisia (ks. Liite 12). Vain hiukan yli neljä prosenttia kärsii niistä säännöllisesti. Satunnaisesti suu- ja hammasoireista kärsivien osuus on 21,1 prosenttia.

Taustamuuttujista sukupuoli, perhemuoto ja opintojen ala selittävät suu- ja hammasoireitakin parhaiten. Naiset kärsivät suu- ja hammasoireista jonkun verran miehiä enemmän. Erityisesti satunnaisesti suu- ja hammasoireista kärsiviä on naisissa enemmän. Opintojen alan itsenäinen selitysvaikutus on vähäinen, sillä alojen sukupuolijakauma näyttää vaikuttavan oireiden esiintymisen yleisyyteen huomattavasti.

Vanhempien luona asuvilla opiskelijoilla esiintyy suu- ja hammasoireita muita harvemmin. Eniten oireita ilmenee yhteistaloudessa asuvilla. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että perhemuoto ei ole erityisen hyvä selittäjä, koska enää 20–25-vuotiaat vanhempien luona asuvat eivät erotu muita terveempinä. Sen sijaan nuoret, jotka asuvat vanhempien luona ovat muita ikäisiään terveempiä. Tulos on tässä mielessä linjassa aiemmin käsiteltyjen oireiden tulkintojen kanssa: varhain vanhempien luota muuttaneet kärsivät oireista muita ikäisiään enemmän.

Iho-ongelmat

Iho-ongelmista kärsii noin 39 prosenttia ammattiin opiskelevista (ks. Liite 13). Heistä hieman alle 27 prosenttia kärsii ongelmista satunnaisesti ja 12 prosenttia säännöllisesti. Yliopisto-opiskelijoilla ongelma on yhtä yleinen. Heistä hieman yli 40 prosenttia kärsii iho-ongelmista satunnaisesti tai useammin (Kunttu & Huttunen 2001, 80).

Sukupuoli, perhemuoto ja opintojen ala selittävät tilastollisesti merkitsevästi iho-ongelmaa. Miehistä vain hiukan alle 28 prosenttia kertoo kärsivänsä iho-ongelmasta edes satunnaisesti. Naisista kuitenkin siitä kärsii lähes 47 prosenttia. Sekä sukupuolella että opintojen alalla vaikuttaa olevan yhteys iho-ongelmasta kärsimiseen. Kulttuurialaa⁵ lukuun ottamatta jokaisella alalla on selkeästi vähemmän iho-ongelmasta kärsiviä miehiä kuin naisia. Toisaalta taas miesvaltaisilla aloilla myös naiset kärsivät iho-ongelmasta vähemmän kuin naiset keskimäärin ja naisvaltaisilla aloilla miehet kärsivät iho-ongelmasta enemmän kuin miehet keskimäärin.

Vanhempien luona asuvat 16–19-vuotiaat kärsivät muita ikäisiään vähemmän iho-ongelmasta. Vanhempien opiskelijoiden iho-ongelmien yleisyys taas ei selity perhemuodolla. Koska kuitenkin vanhempien luona asuvista suurin osa on 16–19-vuotiaita, saattaa näyttää siltä, että vanhempien luona asuminen selittäisi iho-ongelmaa. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kyse vaikuttaa paljolti olevan iän mukaisesta vaihtelusta.

⁵ Kulttuurialaa opiskelevia miehiä on otoksessa kuitenkin vain 24, joten tuloksia voidaan pitää lähinnä sattumanvaraisina.

Nuha/tukkoisuus

Hieman yli 52 prosenttia ammattiin opiskelevista kärsii satunnaisesti nuhasta tai tukkoisuudesta. Säännöllisesti nuhasta kärsiviä on noin 22 prosenttia. Yliopisto-opiskelijat kärsivät nuhasta ja tukkoisuudesta käytännössä yhtä usein kuin ammattiin opiskelevatkin. Nuha vaivaa noin 48 prosenttia yliopisto-opiskelijoista satunnaisesti ja hiukan yli kahtakymmentä prosenttia säännöllisesti (Kunttu & Huttunen 2001, 81). Käytetyistä taustamuuttujista yksikään ei selitä nuhan yleisyyttä tilastollisesti merkitsevästi.

5.2 Terveyskäyttäytyminen

Seuraavassa terveyskäyttäytymistulokset on jaettu viiteen osaan: seksuaaliterveyskäyttäytymiseen, tupakointiin ja nuuskan käyttöön, päihteiden käyttöön, liikunnan harastamiseen ja ruokailutottumuksiin.

5.2.1 Seksuaaliterveyskäyttäytyminen

Seksuaaliterveyskäyttäytymistä selvitettiin kysymällä, onko vastaajalla ollut sukupuolitautilautia. Opiskelijoista 5,1 prosenttia ilmoitti varmasti kärsineensä sukupuolitaudista. 4,6 prosenttia vastanneista ei osannut sanoa, ovatko he sairastaneet sukupuolitautilautia. Muilla sukupuolitautilautia ei ole ollut. Yleisin sukupuolitauti oli klamydia, josta oli kärsinyt 47,1 prosenttia sukupuolitautilautia joskus sairastaneista.

5.2.2 Tupakointi

Ammattiin opiskelevat tupakoivat tai nuuskaavat usein. Peräti 41,3 prosenttia opiskelijoista tupakoi päivittäin. Noin yhdeksän prosenttia tupakoi viikoittain ja hieman alle seitsemän prosenttia harvemmin kuin viikoittain. Tilanteessa on kuitenkin tapahtunut hieman parannusta vuoteen 2000 verrattuna. Kouluterveyskysely 2000 –tutkimuksessa 48 prosenttia miehistä ja 45 prosenttia naisista ilmoitti tupakoivansa päivittäin (STAKES b). Vaikka päivittäinen tupakointi saattaakin olla hiukan vähentynyt, viikoittainen tupakointi on sitä vastoin lisääntynyt. Vuonna 2000 viisi prosenttia miehistä ja neljä prosenttia naisista tupakoi viikoittain. Toisaalta Kouluterveyskysely 2000 –tutkimuksessa tupakointi ja nuuskaaminen oli eriytetty omiksi kysymyksikseen. Viisi prosenttia ammattiin opiskelevista miehistä kertoikin nuuskaavansa päivittäin. (Mt.) Tämän merkitystä ei kuitenkaan pidä liioitella, koska ainakin osa nuuskaavista myös tupakoi. On myös syytä ottaa huomioon, että Kouluterveyskysely 2000 –tutkimus koski ammattiin opiskelevista vain toisen vuosikurssin opiskelijoita.

Lukiolaisista tupakoi huomattavasti harvempi. Kouluterveyskysely 2004 –tutkimuksen mukaan lukiolaisten tupakointi vaihtelee sukupuolen ja vuositasen mukaan 14:n ja 18:n prosentin välillä. Viikoittain tupakoivien määrä taas vaihtelee neljän ja kuuden prosentin välillä. (STAKES c.) Vaikka luvut eivät koske nuuskaamista, ero on selkeä. Erot ovat selkeitä myös ammattikorkeakouluopiskelijoihin verrattuna. Heistä 22 prosenttia tupakoi tai nuuskaa päivittäin, kun taas viikoittain tai harvemmin tupakoi hie-

man yli 15 prosenttia ammattikorkeakoululaisista (Erola 2004, 50). Yliopisto-opiskelijoista vielä harvempi tupakoi. Esimerkiksi päivittäin polttavien yliopisto-opiskelijoiden osuus on vain noin kahdeksan prosenttia (Kunttu & Huttunen 2001, 101).

Taulukko 3. Ammattiin opiskelevien tupakointi/nuuskaaminen. (%)

		En lainkaan	Harvemmin	Viikoittain	Päivittäin	n
Kaikki		43,1	6,9	8,7	41,3	1184
Sukupuoli p=0,084	Mies	47,3	6,1	7,8	38,8	510
	Nainen	39,9	7,6	9,3	43,2	674
Ikä p=0,000	16–17	48,3	7,7	8,7	35,3	391
	18–19	36,8	7,0	6,0	50,2	470
	20–25	42,3	7,1	14,1	36,5	241
	Yli 25	56,1	2,4	8,5	32,9	82
Perhemuoto p=0,726	Asun yksin omassa taloudessa	41,6	6,8	10,9	40,7	221
	Asun yhteistaloudessa	42,1	7,0	14,0	36,8	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	39,8	7,1	9,7	43,4	113
	Asun vanhempien luona	45,3	7,3	6,9	40,5	662
	Muut	38,5	6,3	11,5	43,8	96
Opintojen vuosi p=0,447	Ensimmäinen	44,9	7,1	8,9	39,1	617
	Toinen	42,7	8,0	7,5	41,8	361
	Kolmas	39,3	4,4	10,4	45,9	183
	Muu	28,6	4,8	9,5	57,1	21
Isän ammattiasema p=0,456	Ylempi toimihenkilö	37,8	13,5	10,8	37,8	74
	Alempi toimihenkilö	38,0	7,6	7,6	46,8	79
	Työntekijä	40,5	7,6	8,3	43,6	555
	Yrittäjä	42,0	6,4	10,8	40,8	157
	Muu	61,4	2,3	4,5	31,8	44
Opiskelulääni p=0,000	Etelä-Suomen lääni	49,0	5,4	7,5	38,1	441
	Länsi-Suomen lääni	42,5	4,9	9,2	43,4	325
	Itä-Suomen lääni	44,8	12,1	12,9	30,2	116
	Oulun lääni	36,0	13,1	8,6	42,3	175
	Lapin Lääni	32,3	3,9	7,9	55,9	127
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,507	Alle 5 000	40,0	6,2	4,6	49,2	65
	5 000–9 999	45,2	12,3	9,6	32,9	73
	10 000–19 999	43,7	5,3	6,3	44,7	190
	20 000–49 999	41,4	6,3	8,9	43,4	348
	50 000–100 000	41,8	6,7	9,7	41,8	268
	Yli 100 000	46,7	7,9	10,0	35,4	240
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	44,2	5,3	5,9	44,5	321
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	35,1	6,4	9,4	49,0	202
	Sosiaali- ja terveysala	37,9	8,1	8,9	45,1	235
	Kulttuuriala	54,4	13,2	13,2	19,1	68
	Kauppa ja hallinto	45,3	8,1	11,5	35,0	234
	Muu	54,5	5,1	5,1	35,4	99

Ammattiin opiskelevien tupakointi vaihtelee lääneittäin. Selkeästi eniten tupakoidaan Lapin läänissä, jossa 55,9 prosenttia opiskelijoista polttaa päivittäin. Vähäisintä tupakointi taas on Etelä-Suomen ja Itä-Suomen lääneissä. Opintoaloista eniten tupakoidaan matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, sosiaali- ja terveysalalla sekä tekniikan ja liikenteen alalla. Näillä aloilla yli neljäkymmentä prosenttia opiskelijoista tupakoi päivittäin. Vähiten tupakoidaan kulttuurialalla, jossa yli puolet opiskelijoista ei tupakoi milloinkaan.⁶

5.2.3 Päihteiden käyttö

Hiukan yli 16 prosenttia ammattiin opiskelevista nauttii alkoholia viikoittain tai useammin. Kuukausittain alkoholia käyttävien osuus on noin 69 prosenttia. Lomakkeessa kysyttiin myös, kuinka usein vastaaja juo itsensä ”todella humalaan”. Hieman yli seitsemän prosenttia opiskelijoista juo itsensä humalaan viikoittain. Kuukausittain humaltuvien osuus on noin 68 prosenttia.

Ammattiin opiskelevien alkoholin kulutus vaikuttaa vähentyneen vuodesta 2000. Kouluterveyskysely 2000 -tutkimuksessa 42 prosenttia miehistä ja 24 prosenttia naisista sanoi juovansa alkoholia viikoittain ainakin jonkin verran (STAKES b). Vaikka Kouluterveyskysely 2000 -aineisto koskeekin vain toisen vuosikurssin opiskelijoita, muutos näyttää selvältä. Taulukosta 11 havaitaan, että toisen vuosikurssin opiskelijoista vain noin 17 prosenttia juo alkoholia viikoittain. Myös raittius on yleistynyt. Taulukon 11 mukaan noin 15 prosenttia opiskelijoista ei käytä koskaan alkoholia. Myös toisen vuosikurssin opiskelijoista raittiita on noin 15 prosenttia. Kouluterveyskysely 2000 – tutkimuksen mukaan vain seitsemän prosenttia miehistä ja kahdeksan prosenttia naisista oli raittiita (mt.). Myös humalajuominen on vähentynyt. Vuonna 2000 16 prosenttia miehistä ja viisi prosenttia naisista joi itsensä humalaan vähintään kerran viikossa (mt.). Taulukon 12 mukaan kuitenkin vain hiukan alle kahdeksan prosenttia opiskelijoista humaltui viikoittain. Lisäksi hiukan yli neljännes ammattiin opiskelevista ei juo itseään koskaan humalaan. Viisi vuotta sitten 12 prosenttia miehistä ja 16 prosenttia naisista ei humaltunut koskaan. Taulukosta 12 voidaan havaita, että toisen vuosikurssin opiskelijoiden tulokset eivät merkittävästi eroa yleisjakaumasta myöskään humalajuomisen osalta.

⁶ Elaboroimalla havaitaan, että opiskeluläänillä ja opintojen alalla on todella itsenäinen vaikutus tupakoinnin yleisyyteen. Näin ollen kyse ei ole opiskelualojen alueellisen jakauman vinoutumisesta. Esimerkiksi Lapin läänissä tupakoidaan lähes kaikilla aloilla enemmän kuin muissa lääneissä.

Taulukko 4. Ammattiin opiskelevien alkoholin käyttö. (%)

		En koskaan	Kuukausittain	Kerran viikossa	2 kertaa viikossa tai useammin	n
Kaikki		14,8	68,9	12,8	3,5	1172
Sukupuoli p=0,381	Mies	14,8	67,6	13,0	4,5	506
	Nainen	14,7	70,0	12,6	2,7	666
Ikä p=0,001	16–17	17,4	72,3	9,3	1,0	386
	18–19	14,8	65,6	15,3	4,3	465
	20–25	10,5	67,8	15,9	5,9	239
	Yli 25	14,6	75,6	6,1	3,7	82
Perhemuoto p=0,002	Asun yksin omassa taloudessa	14,2	64,2	16,5	5,0	218
	Asun yhteistaloudessa	15,8	59,6	15,8	8,8	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	10,0	72,7	11,8	5,5	110
	Asun vanhempien luona	16,4	69,0	12,8	1,8	658
	Muut	10,5	82,1	3,2	4,2	95
Opintojen vuosi p=0,018	Ensimmäinen	16,7	69,5	11,5	2,3	610
	Toinen	15,2	68,0	13,2	3,7	356
	Kolmas	8,2	68,3	16,4	7,1	183
	Muu	9,5	76,2	9,5	4,8	21
Isän ammattiasema p=0,000	Ylempi toimihenkilö	19,4	55,6	15,3	9,7	72
	Alempi toimihenkilö	13,9	67,1	16,5	2,5	79
	Työntekijä	11,8	72,9	12,9	2,4	550
	Yrittäjä	12,9	69,7	13,5	3,9	155
	Muu	36,4	59,1	2,3	2,3	44
Opiskelulääni p=0,703	Etelä-Suomen lääni	12,4	71,6	11,9	4,1	436
	Länsi-Suomen lääni	16,7	66,9	13,3	3,1	323
	Itä-Suomen lääni	14,8	72,2	11,3	1,7	115
	Oulun lääni	18,6	65,1	12,8	3,5	172
	Lapin Lääni	12,7	67,5	15,9	4,0	126
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,090	Alle 5 000	15,4	69,2	10,8	4,6	65
	5 000–9 999	24,3	62,2	12,2	1,4	74
	10 000–19 999	20,9	59,9	14,4	4,8	187
	20 000–49 999	12,8	72,8	11,3	3,2	345
	50 000–100 000	13,3	68,6	15,5	2,7	264
	Yli 100 000	11,4	73,0	11,4	4,2	237
Opintojen ala p=0,030	Tekniikka ja liikenne	14,2	69,9	13,0	2,8	316
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	10,6	70,9	15,6	3,0	199
	Sosiaali- ja terveysala	12,5	76,7	9,5	1,3	232
	Kulttuuriala	25,0	54,4	16,2	4,4	68
	Kauppa ja Hallinto	17,1	64,1	13,2	5,6	234
	Muu	14,3	68,4	11,2	6,1	98

Kouluterveyskysely 2004-tutkimuksessa selvitettiin lukion ensimmäisen ja toisen vuositason opiskelijoiden alkoholin käyttöä. Ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden ensimmäisen vuositason opiskelijoiden viikoittainen alkoholin käyttö on lähes yhtä yleistä (ks. STAKES c). Raittiita vaikuttaa kuitenkin olevan lukiolaisissa hiukan enemmän: Noin 17 prosenttia ensimmäistä vuotta ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista on raittiita. Ensimmäistä vuotta lukiossa opiskelevista miehistä 23 prosenttia ja naisista 20 prosenttia ei käytä alkoholia lainkaan (mt.). Lukioiden toisen vuositason

opiskelijat juovat alkoholia kuitenkin ammatillisten oppilaitosten toisen vuositason opiskelijoita useammin. Lukiossa toista vuotta opiskelevista miehistä viikoittain alkoholia nauttii 27 prosenttia ja naisista 17 prosenttia (mt.). Toisen vuositason ammattiin opiskelevista 17 prosenttia juo alkoholia viikoittain.

Kouluterveyskysely 2004 –tutkimuksessa selvitettiin lukiolaisten humalajuomista kysymällä, kuinka usein vastaaja käyttää alkoholia ”tosi humalaan asti”. Lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien humalajuomisessa ei vaikuta olevan suuria eroja. Ainoa merkittävä ero havaitaan lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten ensimmäisen vuositason opiskelijoiden välillä tarkasteltaessa niiden, jotka eivät juo alkoholia humalahakuisesti, määrää. Kouluterveyskysely 2004 –tutkimuksen mukaan lukion ensimmäistä vuositasoa käyvistä miehistä 37 prosenttia ja naisista 35 prosenttia ei juo alkoholia humalahakuisesti. (Mt.) Taulukosta 12 havaitaan, että ensimmäistä vuotta ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista noin 29 prosenttia ei juo alkoholia humalahakuisesti.

Sekä ammattikorkeakouluopiskelijat että yliopisto-opiskelijat käyttävät alkoholia toisen asteen ammattiin opiskelevia enemmän. Noin kolmannes yliopisto-opiskelijoista ja hieman yli viidennes ammattikorkeakouluopiskelijoista juo alkoholia viikoittain. Raittiiden yliopisto-opiskelijoiden osuus on noin viisi prosenttia, kun taas ammattikorkeakouluopiskelijoista hiukan yli seitsemän prosenttia on raittiita. Erot kuitenkin tasoittuvat huomattavasti, kun tarkastellaan runsasta alkoholin käyttöä. Esimerkiksi yliopisto-opiskelijoista noin 11 prosenttia juo viikoittain vähintään kuusi annosta kerrallaan. (Erola 2004, 51–52; Kunttu & Huttunen 2001, 113–115.) Se ei ole erityisen suuri osuus verrattuna siihen, että hieman alle kahdeksan prosenttia ammattiin opiskelevista juo itsensä viikoittain todella humalaan.

Taulukko 5. Ammattiin opiskelevien humalajuominen. (%)

		En koskaan	Kuukausittain	Kerran viikossa	2 kertaa viikossa tai useammin	n
Kaikki		25,7	67,6	5,8	0,9	1043
Sukupuoli p=0,007	Mies	22,2	68,7	7,6	1,6	450
	Nainen	28,3	66,8	4,6	0,3	593
Ikä p=0,000	16–17	28,4	66,8	4,5	0,3	334
	18–19	21,5	72,0	5,0	1,4	418
	20–25	19,7	69,3	10,1	0,9	218
	Yli 25	54,5	41,1	4,1	0,0	73
Perhemuoto p=0,007	Asun yksin omassa taloudessa	22,2	68,2	7,6	2,0	198
	Asun yhteistaloudessa	14,0	74,0	10,0	2,0	50
	Asun kaksin puolisoni kanssa	25,0	69,0	6,0	0,0	100
	Asun vanhempien luona	25,5	69,3	4,7	0,5	576
	Muut	43,0	52,3	3,5	1,2	86
Opintojen vuosi p=0,010	Ensimmäinen	28,7	64,9	6,0	0,4	536
	Toinen	22,5	71,7	5,4	0,3	315
	Kolmas	22,2	69,0	5,8	2,9	171
	Muu	26,3	57,9	10,5	5,3	19
Isän ammattiasema p=0,034	Ylempi toimihenkilö	16,4	67,2	14,8	1,6	61
	Alempi toimihenkilö	28,2	62,0	9,9	0,0	71
	Työntekijä	26,1	67,7	5,4	0,8	502
	Yrittäjä	17,0	75,2	5,7	2,1	141
	Muu	39,4	60,6	0,0	0,0	33
Opiskelulääni p=0,167	Etelä-Suomen lääni	25,3	67,9	6,1	0,8	396
	Länsi-Suomen lääni	27,6	66,1	5,3	1,1	283
	Itä-Suomen lääni	23,5	72,5	3,9	0,0	102
	Oulun lääni	30,9	63,1	4,0	2,0	149
	Lapin Lääni	17,7	71,7	10,6	0,0	113
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,253	Alle 5 000	22,4	70,7	6,9	0,0	58
	5 000–9 999	20,0	75,0	3,3	1,7	60
	10 000–19 999	32,5	58,1	8,8	0,6	160
	20 000–49 999	22,8	71,7	4,6	1,0	307
	50 000–100 000	23,0	69,9	6,7	0,4	239
	Yli 100 000	30,1	63,5	5,0	1,4	219
Opintojen ala p=0,037	Tekniikka ja liikenne	22,3	69,5	6,4	1,8	282
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla	21,7	69,0	9,2	0,0	184
	Sosiaali- ja terveysala	32,5	65,1	2,4	0,0	209
	Kulttuuriala	20,4	72,2	7,4	0,0	54
	Kauppa ja Hallinto	26,1	67,0	4,9	2,0	203
	Muu	27,3	67,0	5,7	0,0	88

Ammattiin opiskelevien runsas alkoholin käyttö selittyy osittain sukupuolen perusteella. Vaikka ammattiin opiskelevat miehet ja naiset käyttävätkin alkoholia jotta-kuinkin yhtä usein, on humalajuominen miehillä yleisempää. Myös ikä vaikuttaa selvästi humalahakuisen alkoholinkäytön yleisyyteen. Etenkin yli 25-vuotiaiden parissa runsas alkoholin käyttö on selvästi harvinaisempaa. Heistä lähes 55 prosenttia ei juo koskaan itseään todella humalaan. Yleisintä runsas alkoholin käyttö on 18–19-vuotiaiden ja 20–25-vuotiaiden ikäryhmissä. Opintoaloista tekniikan ja liikenteen alalla,

matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä kulttuurialalla humalajuominen on yleisintä. Mielenkiintoinen yksityiskohta on isän ammattiaseman melko selvä vaikutus runsaaseen alkoholin käyttöön. Humalajuominen vaikuttaa olevan erityisen yleistä ylempien toimihenkilöiden lapsilla.

Taulukko 6. Ammattiin opiskelevien huumekekeilut. (%)

		En koskaan	Kyllä	n
Kaikki		82,7	17,3	1164
Sukupuoli p=0,081	Mies	85,0	15,0	493
	Nainen	81,1	18,9	671
Ikä p=0,002	16–17	87,2	12,8	384
	18–19	82,3	17,7	464
	20–25	75,2	24,8	234
	Yli 25	85,4	14,6	82
Perhemuoto p=0,000	Asun yksin omassa taloudessa	78,7	21,3	216
	Asun yhteistaloudessa	75,9	24,1	58
	Asun kaksin puolisoni kanssa	76,4	23,6	110
	Asun vanhempien luona	87,3	12,7	648
	Muu	73,2	26,8	97
Opintojen vuosi p=0,949	Ensimmäinen	83,2	16,8	606
	Toinen	82,4	17,6	357
	Kolmas	81,6	18,4	179
	Muu	85,0	15,0	20
Isän ammattiasema p=0,001	Ylempi toimihenkilö	69,0	31,0	71
	Alempi toimihenkilö	75,6	24,4	78
	Työntekijä	84,3	15,7	547
	Yrittäjä	82,7	17,3	156
	Muu	95,5	4,5	44
Opiskelulääni p=0,017	Etelä-Suomen lääni	78,1	21,9	429
	Länsi-Suomen lääni	86,1	13,9	323
	Itä-Suomen lääni	86,7	13,3	113
	Oulun lääni	86,4	13,6	176
	Lapin lääni	81,3	18,7	123
Opiskelupaikkakunnan asukasmäärä p=0,051	Alle 5 000	84,4	15,6	64
	5 000–9 999	87,7	12,3	73
	10 000–19 999	88,8	11,2	187
	20 000–49 999	81,7	18,3	338
	50 000–100 000	82,8	17,2	267
	Yli 100 000	77,4	22,6	235
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	89,8	10,2	313
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	79,0	21,0	200
	Sosiaali- ja terveysala	82,8	17,2	232
	Kulttuuriala	66,2	33,8	68
	Kauppa ja Hallinto	80,0	20,0	230
	Muu	86,5	13,5	96

Ammattiin opiskelevista noin 17 prosenttia on joskus kokeillut huumeita tai käyttänyt lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Osuus ei eroa juurikaan lukion toisen vuosiasteen opiskelijoiden, ammattikorkeakouluopiskelijoiden tai yliopisto-opiskelijoiden vastaavasta (STAKES c; Erola 2004, 54; Kunttu & Huttunen 2001, 105). Ammattiin opiskelevien huumekekeilujen trendi saattaa olla hienoisessa laskusuunnassa. Vuoden 2000 Kouluterveyskyselyssä 23 prosenttia ammattiin opiskelevista miehistä ja 21

prosenttia naisista sanoi kokeilleensa marihuanaa tai hasista (STAKES b). Vaikka Kouluterveyskyselyä varten olikin haastateltu vain ammatillisten oppilaitosten toisen vuosiasteen opiskelijoita, antavat tulokset viitteitä huumekekoilujen vähentymisestä.

Noin kaksi kolmasosaa huumeita kokeilleista on käyttänyt niitä 1–4 kertaa. Säännöllisesti käyttävien osuus on marginaalinen. Kannabis on ammattiin opiskelevienkin keskuudessa ylivoimaisesti käytetyin huumeaine. 85,8 prosenttia huumeita tai lääkkeiden väärinkäyttöä kokeilleista on kokeillut kannabista. Seuraavaksi eniten oli kokeiltu alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttöä. 29,9 prosenttia huumeita kokeilleista oli käyttänyt lääkkeitä yhdessä alkoholin kanssa.

Taulukko 7. Huumeita kokeilleiden ammattiin opiskelevien käyttökerrat

Käyttökerrat	%	n
Kerran	30,2	64
2–4 kertaa	36,3	77
5–10 kertaa	12,3	26
10 kertaa tai enemmän	19,3	41
Käytän säännöllisesti	1,9	4
Yhteensä	100	212

5.2.4 Liikunnan harrastaminen

Ammattiin opiskelevista noin 16 prosenttia harrastaa kuntoliikuntaa päivittäin. Useita kertoja viikossa urheilee hiukan alle 48 prosenttia opiskelijoista. Kerran viikossa liikuntaa harrastavia on reilut 17 prosenttia. Niitä, jotka eivät harrasta ikinä liikuntaa, on ammattiin opiskelevista vain kolmisen prosenttia.

Ammattiin opiskelevien kuntoliikunnan harrastaminen vaikuttaa vähentyneen viidessä vuodessa jonkin verran. Kun sama kysymys kuntoliikunnan harrastamisesta (ks. Taulukko 15) esitettiin Kouluterveyskysely 2000 -tutkimuksessa toista vuotta ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeleville, 19 prosenttia miehistä ja 27 prosenttia naisista kertoi harrastavansa kuntoliikuntaa päivittäin (STAKES b). Ero nyt esitettyihin tuloksiin on selkeä, eikä se selity sillä, että viisi vuotta sitten tutkimus koski vain toisen vuositasen opiskelijoita. Taulukosta 15 havaitaan, että toista vuotta opiskelevien vastaukset jakautuvat koko aineiston kanssa yhtenevästi. Dramaattisena muutosta ei kuitenkaan voida pitää, koska harvemmin kuin kerran viikossa tai ei lainkaan liikuntaa harrastavien määrät eivät ole kasvaneet kovin paljoa (ks. mt.). Pääasiassa onkin ilmeisesti käynyt niin, että päivittäinen liikunta on vaihtunut useasti tai kerran viikossa harrastettavaksi.

Ammattiin opiskelevien liikunta on kuitenkin vähäistä lukiolaisiin verrattuna. Vuoden 2004 tulosten mukaan päivittäin liikuntaa harrastavien lukiolaisten määrä vaihtelee 22:n ja 32:n prosentin välillä, sukupuolesta ja vuositasosta riippuen. Ei lainkaan tai harvemmin kuin kerran viikossa liikuntaa harrastavien lukiolaisten osuus taas vaihtelee kahdeksan ja kymmenen prosentin välillä. (STAKES c.) Kuitenkin lähes viidennes ammattiin opiskelevista kuuluu tähän ryhmään. Sen sijaan ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoihin verrattuna toisen asteen ammattiin opiskelevien tilanne on hyvä. Etenkin päivittäin liikuntaa harrastavien osuus näissä opiskeli-

jaryhmissä on selvästi ammattioppilaitoksissa opiskelevia pienempi. Noin kuusi prosenttia yliopisto-opiskelijoista ja seitsemän prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista harrastaa liikuntaa päivittäin (Kunttu & Huttunen 2001, 140; Erola 2004, 55). Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskelee myös enemmän niitä, jotka eivät harrasta kuntoliikuntaa koskaan. Noin kahdeksan prosenttia sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijoista ei harrasta liikuntaa lainkaan (Erola 2004, 55; Kunttu & Huttunen 2001, 140).

Taulukko 8. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-ajallasi vähintään puolen tunnin ajan siten, että ainakin lievästi hengästyit ja hikoilet? (%)

		Päivittäin	Useita kertoja viikossa	Kerran viikossa	Harvemmin	En koskaan	N
Kaikki		15,6	47,6	17,5	16,2	3,1	1165
Sukupuoli	Mies	16,7	51,1	15,1	13,5	3,6	503
p=0,032	Nainen	14,8	44,9	19,3	18,3	2,7	662
Ikä	16–17	19,1	48,3	16,0	12,7	3,9	387
p=0,165	18–19	12,6	47,9	19,4	17,5	2,6	468
	20–25	16,6	46,4	17,4	17,0	2,6	235
	Yli 25	13,3	45,3	13,3	24,0	4,0	75
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	14,7	48,6	16,5	17,0	3,2	218
p=0,492	Asun yhteistaloudessa	13,8	53,4	17,2	13,8	1,7	58
	Asun kaksin puolisoni kanssa	10,4	48,1	20,8	19,8	0,9	106
	Asun vanhempien luona	17,1	48,3	16,9	14,3	3,4	656
	Muu	14,0	38,7	18,3	23,7	5,4	93
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	17,5	46,7	17,1	15,1	3,6	604
p=0,019	Toinen	15,0	49,6	15,9	18,4	1,1	359
	Kolmas	9,5	46,9	24,0	14,5	5,0	179
	Muu	23,8	42,9	4,8	23,8	4,8	21
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	15,1	49,3	23,3	11,0	1,4	73
p=0,984	Alempi toimihenkilö	14,1	50,0	19,2	14,1	2,6	78
	Työntekijä	15,8	47,1	17,5	17,1	2,5	550
	Yrittäjä	13,5	49,4	19,2	14,1	3,8	156
	Muu	17,4	47,8	15,2	16,3	3,3	92
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	17,8	44,3	15,7	18,7	3,5	433
p=0,155	Länsi-Suomen lääni	13,8	50,6	19,4	14,1	2,2	320
	Itä-Suomen lääni	18,3	50,4	16,5	13,0	1,7	115
	Oulun lääni	13,1	54,5	15,3	13,6	3,4	176
	Lapin Lääni	14,0	38,0	23,1	19,8	5,0	121
Opiskelupaikkakunnan asukasmäärä	Alle 5 000	13,8	44,6	21,5	16,9	3,1	65
p=0,033	5 000–9 999	17,8	60,3	12,3	9,6	0,0	73
	10 000–19 999	19,8	43,9	17,6	16,0	2,7	187
	20 000–49 999	16,5	44,8	19,8	15,0	3,8	339
	50 000–100 000	15,3	54,2	15,6	13,0	1,9	262
	Yli 100 000	11,3	43,9	16,7	23,4	4,6	239
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	14,6	50,9	15,8	13,9	4,7	316
p=0,031	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	14,7	52,3	14,2	16,2	2,5	197
	Sosiaali- ja terveysala	15,0	44,9	18,9	19,8	1,3	227
	Kulttuuriala	11,9	35,8	25,4	22,4	4,5	67
	Kauppa ja Hallinto	16,2	46,4	17,0	17,0	3,4	235
	Muu	25,5	44,9	21,4	6,1	2,0	98

Myös hyötyliikuntaa toisen asteen ammattiin opiskelevat harrastavat ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opiskelijoita enemmän. Noin 32 prosenttia ammattikorkeakoulu-opiskelijoista ja 35 prosenttia yliopisto-opiskelijoista saa vähintään puoli tuntia hyötyliikuntaa päivässä (Erola 2004, 57; Kunttu & Huttunen 2001, 141). Ammattiin opiskelevista yli 42 prosenttia kuitenkin harrastaa hyötyliikuntaa tämän verran päivittäin. Noin 21 prosenttia sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijoista hyötyliikkuu alle 15 minuuttia päivässä (Erola 2004, 57; Kunttu & Huttunen 2001, 141). Vain noin 14 prosenttia toisen asteen ammattiin opiskelevista saa näin vähän hyötyliikuntaa.

Taulukko 9. Päivittäisen hyötyliikunnan määrä. (%)

		Alle 15 min.	15–30 min.	30–60 min.	Yli tunnin päivässä	N
Kaikki		13,5	44,4	30,5	11,6	1168
Sukupuoli p=0,000	Mies	21,1	42,6	26,3	10,0	502
	Nainen	7,8	45,8	33,6	12,8	666
Ikä p=0,165	16–17	12,5	46,4	27,9	13,3	384
	18–19	15,1	43,7	31,6	9,7	465
	20–25	13,0	44,1	28,6	14,3	238
	Yli 25	11,1	40,7	42,0	6,2	81
Perhemuoto p=0,302	Asun yksin omassa taloudessa	12,0	45,2	30,0	12,9	217
	Asun yhteistaloudessa	13,6	45,8	30,5	10,2	59
	Asun kaksin puolisoni kanssa	6,3	45,5	38,4	9,8	112
	Asun vanhempien luona	15,9	43,7	28,7	11,6	654
	Muut	9,5	41,1	36,8	12,6	95
Opintojen vuosi p=0,023	Ensimmäinen	11,5	46,3	28,7	13,5	607
	Toinen	13,6	42,6	34,0	9,7	359
	Kolmas	21,2	40,8	29,1	8,9	179
	Muu	4,8	57,1	28,6	9,5	21
Isän ammattiasema p=0,053	Ylempi toimihenkilö	4,1	48,6	33,8	13,5	74
	Alempi toimihenkilö	7,7	47,4	32,1	12,8	78
	Työntekijä	15,4	42,2	32,2	10,2	547
	Yrittäjä	17,3	50,0	21,8	10,9	156
	Muu	20,0	42,2	26,7	11,1	45
Opiskelulääni p=0,021	Etelä-Suomen lääni	10,4	46,8	30,9	12,0	434
	Länsi-Suomen lääni	11,3	45,0	30,0	13,8	320
	Itä-Suomen lääni	13,9	42,6	34,8	8,7	115
	Oulun lääni	18,9	43,4	30,3	7,4	175
	Lapin Lääni	22,6	37,9	26,6	12,9	124
Opiskelupaikkakunnan asukasmäärä p=0,033	Alle 5 000	22,2	44,4	25,4	7,9	63
	5 000–10 000	12,2	62,2	18,9	6,8	74
	10 000–20 000	18,6	42,0	27,1	12,2	188
	20 000–50 000	13,7	43,9	32,3	10,2	344
	50 000–100 000	10,3	42,9	32,6	14,2	261
Yli 100 000	10,9	43,3	33,2	12,6	238	
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	21,9	43,8	23,2	11,1	315
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	8,1	39,1	33,0	19,8	197
	Sosiaali- ja terveystieteet	7,3	43,1	38,4	11,2	232
	Kulttuuriala	9,1	53,0	27,3	10,6	66
	Kauppa ja Hallinto	14,9	43,4	35,7	6,0	235
	Muu	8,2	57,1	21,4	13,3	98

On mielenkiintoista havaita, että ammattiin opiskelevat miehet harrastavat kunto liikuntaa naisia enemmän, mutta naiset taas saavat hyötyliikuntaa paljon miehiä enemmän. Liikunta saattaakin palvella miehillä ja naisilla eri tarkoituksella. Hyötyliikunnan määrään vaikuttaa lisäksi asuinpaikka. Oulun ja Lapin lääneissä sekä asukasmääriltään pienemmällä paikkakunnilla asuvat opiskelijat harrastavat hyötyliikuntaa muita vähemmän. Pitkät välimatkat saattavat pakottaa opiskelijat auton hankintaan, minkä takia myös lyhyemmät matkat taitetaan autolla. Myös kulttuurisilla tekijöillä lienee vaikutusta tähän. Kouluterveyskysely-tutkimuksissa ei ole selvitetty hyötyliikunnan määrää.

5.2.5 Ruokailutottumukset

Noin 16 prosenttia ammattiin opiskelevista ottaa aina ruokaostoksia tehdessään ruoan terveellisuuden huomioon. Hieman alle 68 prosenttia ajattelee ruoan terveellisyyttä edes joskus ostoksia tehdessään. Kuitenkin lähes 17 prosenttia opiskelijoista ei koskaan ajattele ruoan terveellisyyttä ostoksia tehdessään.

Kouluterveyskysely-tutkimuksissa ei ole selvitetty ruoan terveellisuuden huomioonottamista. Sen sijaan ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden osalta tätä on selvitetty. Vastausvaihtoehdot eivät näissä tutkimuksissa olleet kuitenkaan samat kuin nyt käytetyt⁷. Tämän takia on mahdollista vertailla ainoastaan niiden opiskelijoiden, jotka eivät koskaan ota huomioon ruoan terveellisyyttä, osuuksia. Ammattikorkeakouluopiskelijoista noin viisi prosenttia ei ikinä ajattele terveellisyyttä ruokaa ostaessa. Yliopisto-opiskelijoista hiukan yli kuusi prosenttia kuuluu tähän ryhmään. Näyttääkin siltä, että toisen asteen ammattiin opiskelevissa on paljon enemmän niitä, jotka eivät ota ruoan terveystaakatuksia huomioon. Kysymys on kuitenkin iästä. Ammattikorkeakouluopiskelijat ja yliopisto-opiskelijat ovat keskimäärin vanhempia kuin toisen asteen opiskelijat, minkä takia heidän hyvinvointiaan selvittäneiden tutkimusten vastaajajoukko koostui vanhemmista opiskelijoista kuin tämän tutkimuksen vastaajajoukko (ks. Erola 2004, 17; Kunttu & Huttunen 2001, 15).

Tarkasteltaessa 20–25-vuotiaiden ja yli 25-vuotiaiden toisen asteen ammattiin opiskelevien ruokailutottumuksia havaitaan, että he ottavat ruoan terveystaakatuksia huomioon käytännössä yhtä usein kuin ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijatkin. Kyse lienee lähinnä siitä, että nuoremmat ammattiin opiskelevat eivät osta ruokaa kovin usein, joten niinä harvoina kertoina, kun he sitä ostavat, terveystaakatuksien huomioon ottaminen ei ole tarpeellista.

⁷ Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004 -selvityksessä vastausvaihtoehtoina olivat ”usein”, ”joskus” ja ”en koskaan” (Erola 2004). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000 käytti vaihtoehtoina muotoiluja ”usein”, ”silloin tällöin” ja ”en koskaan” (Kunttu & Huttunen 2001). Itse kysymys oli kuitenkin muotoiltu lähes samalla tavalla sekä tässä tutkimuksessa että ammattikorkeakouluopiskelijoiden ja yliopisto-opiskelijoiden tutkimuksissa.

Taulukko 10. Terveellisyyden huomioon ottaminen ruokaostoksia tehtäessä. (%)

		Aina	Joskus	En koskaan	n
Kaikki		15,6	67,8	16,7	1176
Sukupuoli	Mies	12,5	56,9	30,6	506
p=0,000	Nainen	17,9	76,0	6,1	670
Ikä	16–17	11,1	69,6	19,3	388
p=0,000	18–19	10,3	68,5	21,2	467
	20–25	25,0	67,1	7,9	240
	Yli 25	39,5	56,8	3,7	81
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	21,6	70,6	7,8	218
p=0,000	Asun yhteistaloudessa	20,3	69,5	10,2	59
	Asun kaksin puolisoni kanssa	23,2	73,2	3,6	112
	Asun vanhempien luona	11,1	65,9	23,0	656
	Muut	21,9	66,7	11,5	96
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	15,5	68,3	16,2	612
p=0,206	Toinen	15,0	70,8	14,2	360
	Kolmas	16,6	60,8	22,7	181
	Muu	9,5	66,7	23,8	21
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	17,3	65,3	17,3	75
p=0,731	Alempi toimihenkilö	14,1	73,1	12,8	78
	Työntekijä	12,7	68,7	18,7	552
	Yrittäjä	14,7	66,7	18,6	156
	Muu	20,0	68,9	11,1	45
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	17,6	65,4	16,9	437
p=0,708	Länsi-Suomen lääni	14,0	68,9	17,1	322
	Itä-Suomen lääni	17,4	67,8	14,8	115
	Oulun lääni	14,1	71,8	14,1	177
	Lapin lääni	12,8	67,2	20,0	125
Opiskelupaikka-kunnan asukasmäärä	Alle 5 000	14,1	68,8	17,2	64
p=0,262	5 000–9 999	18,7	72,0	9,3	75
	10 000–19 999	16,1	67,7	16,1	186
	20 000–49 999	15,4	63,2	21,4	345
	50 000–100 000	14,2	69,4	16,4	268
	Yli 100 000	16,4	71,0	12,6	238
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	12,5	59,8	27,7	321
p=0,000	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	16,4	70,1	13,4	201
	Sosiaali-, ja terveysala	16,4	75,4	8,2	232
	Kulttuuriala	24,2	68,2	7,6	66
	Kauppa ja hallinto	17,4	64,7	17,9	235
	Muu	14,6	75,0	10,4	96

5.3 Terveyspalvelut

Suurin osa ammattiin opiskelevista tietää, missä heidän opiskelupaikkakuntansa terveydenhoitopalvelut sijaitsevat. Ainoastaan noin seitsemän prosenttia opiskelijoista ei tiedä palveluiden sijaintia. Ainoastaan Etelä-Suomen läänissä on merkittävä osuus (12,1 prosenttia) sellaisia opiskelijoita, jotka eivät osaa sanoa, missä terveydenhoitopalvelut sijaitsevat.

Taulukko 18. Tiedätkö missä opiskelupaikkakuntasi terveydenhoitopalvelut sijaitsevat? (%)

		Kyllä	En	n
Kaikki		92,9	7,1	1178
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	87,9	12,1	438
	Länsi-Suomen lääni	94,8	5,2	324
	Itä-Suomen lääni	95,6	4,4	114
	Oulun lääni	97,2	2,8	177
	Lapin Lääni	96,8	3,2	125

Lomakkeessa kysyttiin myös, onko vastaaja saanut halutessaan hoitoa opiskelupaikkakuntansa terveyskeskuksessa. Hoitoa halunneista 94,2 prosenttia oli sitä saanut. Odotusajat lääkärin vastaanotolle vaihtelivat kuitenkin paljon. Monet vastaajista olivat päässeet vastaanotolle jo samana päivänä, mutta pisimmät odotusajat olivat venyneet reilusti yli kuukauden mittaisiksi. Lääkärin vastaanotolle pääsyn mediaaniodotusaika on yksi päivä. Terveydenhoitajan vastaanotolle opiskelijat pääsevät hiukan helpommin odotusajan mediaanin ollessa nolla päivää. Näin ollen opiskelijat pääsevät terveydenhoitajan vastaanotolle usein jo ilmoittautumispäivänä.

Opiskelijoista noin 82 prosenttia piti yleislääkärin vastaanotolle pääsemistä helppona. Parhaalta tilanne vaikuttaa Länsi-Suomen läänissä. Länsisuomalaisista opiskelijoista noin kymmenen prosenttia piti lääkärille pääsemistä joko vaikeana tai ei ollut päässyt sinne lainkaan. Selkeästi huonoin tilanne on Lapin läänissä, jossa lähes kolmannes opiskelijoista piti lääkärin vastaanotolle pääsemistä joko vaikeana tai ei ollut onnistunut pääsemään vastaanotolle lainkaan.

Taulukko 11. Kuinka helppoa opiskelijan on ollut päästä yleislääkärin vastaanotolle.⁸ (%)

		Pääseminen oli helppoa	Pääseminen oli vaikeaa tai en onnistunut pääsemään	n
Kaikki		82,3	17,7	650
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	83,8	16,2	228
p=0,001	Länsi-Suomen lääni	89,7	10,3	174
	Itä-Suomen lääni	81,7	18,3	71
	Oulun lääni	77,2	22,3	101
	Lapin Lääni	68,4	31,6	76
Opiskelupaikkakunnan asukasmäärä	Alle 5 000	87,2	12,8	39
p=0,188	5 000–9 999	81,6	18,4	38
	10 000–19 999	73,9	26,1	111
	20 000–49 999	82,4	17,6	182
	50 000–100 000	85,1	14,9	154
	Yli 100 000	84,9	15,1	126

⁸ Vastausvaihtoehtoina olivat ”hyvin helppoa”, ”hyvin vaikeaa” ja ”en ole päässyt halutessani vastaanotolle”. Koska vaihtoehtoina ei ollut kuin ääriarvoja, voidaan ääriarvon valitsemista pitää osoituksena ylipäänsä positiivisesta/negatiivisesta orientaatiosta lääkärille pääsemisen helpuuteen.

5.4 Opiskelu

Opiskeluhyvinvointia käsitellään kolmessa osassa. Ensin tarkastellaan opiskeluviihtyvyyttä. Tämän jälkeen käsitellään koulukiusaamista, ja lopuksi opetusta sekä opintojen ohjausta.

5.4.1 Opiskeluviihtyvyys

Yli puolet ammattiin opiskelevista pitää opiskelusta hyvin paljon tai melko paljon. Kolmannes viihtyy opinnoissaan kohtalaisesti. Melko vähän tai ei lainkaan opiskelusta pitävien osuus on noin 12 prosenttia. 69,7 prosenttia opiskelijoista kokee opiskelevansa oikeaa alaa ja 21,3 prosenttia ei osaa sanoa, ovatko he oikealla alalla. Väärällä alalla opiskelijoista uskoi olevansa 8,1 prosenttia.

Toisen asteen ammattiin opiskelevat viihtyvät opinnoissaan hiukan ammattikorkeakouluopiskelijoita paremmin. Hiukan alle puolet ammattikorkeakoululaisista viihtyy opinnoissaan hyvin paljon tai melko paljon. Melko vähän tai ei lainkaan opiskelusta pitävien osuus on noin 18 prosenttia. (Erola 2004, 61.) Ammattikorkeakouluopiskelijoiden vähäisempään opiskeluviihtyvyyteen saattaa tosin liittyä se, että monet ammattikorkeakouluopiskelijat pyrkivät yliopisto-opintoihin.

Naiset viihtyvät opinnoissaan miehiä paremmin. Vaikka myös miehistä puolet pitää opiskelusta hyvin paljon tai melko paljon, on naisten keskuudessa opinnoista pitävien osuus lähellä kuuttakymmentä prosenttia. Melko vähän tai ei lainkaan opiskelusta pitävien suhteellinen osuus on miehissä lähes kaksinkertainen naisiin verrattuna. Ikä ja opintojen vaihe vaikuttavat opiskelusta pitämiseen siten, että opintonsa vasta aloittaneet viihtyvät niissä paremmin kuin jo pidempään opiskelleet. Ei liene yllättävää, että kulttuurialalla sekä sosiaali- ja terveysalalla opiskelevat pitävät opiskelusta eniten. Molempia aloja voidaan pitää perinteisinä esimerkkeinä kutsumusammattihin valmistavasta koulutuksesta. Kaupan ja hallinnon alalla opiskelevat viihtyvät opinnoissaan vähiten. Kaupan ja hallinnon alan opiskelijoista vain noin 45 prosenttia pitää opiskelusta, kun esimerkiksi kulttuurialalla lähes 61 prosenttia pitää opiskelusta hyvin paljon tai melko paljon.

Taulukko 12. Opiskelusta pitäminen. (%)

		Hyvin paljon tai melko paljon	Kohtalaisesti	Melko vähän tai ei lainkaan	n
Kaikki		54,6	33,3	12,1	1171
Sukupuoli	Mies	49,5	34,5	16,0	505
p=0,000	Nainen	58,4	32,4	9,2	666
Ikä	16–17	59,8	30,8	9,3	386
p=0,000	18–19	44,0	39,2	16,8	464
	20–25	60,4	29,6	10,0	240
	Yli 25	72,8	22,2	4,9	81
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	57,5	29,2	13,2	219
p=0,087	Asun yhteistaloudessa	56,1	36,8	7,0	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	66,1	26,8	7,1	112
	Asun vanhempien luona	50,8	35,9	13,3	654
	Muut	57,9	30,5	11,6	95
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	60,5	30,8	8,7	607
p=0,000	Toinen	49,2	37,2	13,7	358
	Kolmas	45,9	34,4	19,7	183
	Muu	52,4	28,6	19,0	21
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	54,8	30,1	15,1	73
p=0,953	Alempi toimihenkilö	56,4	35,9	7,7	78
	Työntekijä	54,8	33,5	11,7	549
	Yrittäjä	51,3	35,9	12,8	156
	Muu	55,6	31,1	13,3	45
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	57,9	32,0	10,1	435
p=0,149	Länsi-Suomen lääni	56,4	32,4	11,2	321
	Itä-Suomen lääni	47,0	39,1	13,9	115
	Oulun lääni	46,6	36,9	16,5	176
	Lapin lääni	56,5	29,8	13,7	124
Opiskelupaikkakunnan asukasmäärä	Alle 5 000	54,0	34,9	11,1	63
p=0,349	5 000–9 999	58,7	28,0	13,3	75
	10 000–19 999	54,0	34,8	11,2	187
	20 000–49 999	51,3	34,5	14,2	345
	50 000–100 000	61,2	27,4	11,4	263
	Yli 100 000	51,3	38,2	10,5	238
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	53,1	34,3	12,6	318
p=0,004	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	57,9	29,4	12,7	197
	Sosiaali-, ja terveysala	58,6	35,3	6,0	232
	Kulttuuriala	60,6	25,8	13,6	66
	Kauppa ja hallinto	44,9	37,7	17,4	236
	Muu	64,3	25,5	10,2	98

Tutkimukseen sisältyi myös niin sanottu ongelma-patteristo, jolla selvitettiin, miten erilaiset oppilaitoksiin liittyvät asiat haittaavat opiskelua. Taulukosta 21 havaitaan, että kolme ongelmaa nousee selvästi esiin: huono ilmanvaihto tai huoneilma, väärä lämpötila ja epämukavat työpöydät ja -tuolit.

Taulukko 13. Opiskelua haittaavat asiat. (%)

	Ei lainkaan tai melko vähän	Melko paljon tai erittäin paljon	n
Tilojen ahtaus	90,2	9,8	1157
Melu, kaiku	87,6	12,4	1157
Sopimaton valaistus	91,8	8,2	1148
Laitteiden ja koneiden huono kunto	82,5	17,5	1144
Huono ilmanvaihto tai huoneilma	62,6	37,4	1152
Lämpötila	66,2	33,8	1152
Likaisuus ja pölyisyys	88,2	11,8	1148
Epämukavat työpöydät ja -tuolit	75,4	24,6	1155
Huonot sosiaali-tilat	89,1	10,9	1148
Opiskeluympäristön rauhattomuus	86,6	13,4	1156
Kiireisyys	81,0	19,0	1151
Väkivaltatilanteet	95,7	4,3	1151
Tapaturmavaara	95,7	4,3	1153
Muut tekijät	96,3	3,7	1033

Huono ilmanvaihto vaikuttaa olevan ongelma etenkin kaupan ja hallinnon alan, sosiaali- ja terveysalan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan oppilaitoksissa. Myös väärä lämpötila näyttää olevan ongelmana

monissa kaupan ja hallinnon alan sekä sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksissa. Sen sijaan epämukavat työpöydät ja –tuolit näyttävät aiheuttavan ongelmia tasaisesti kaikkien alojen oppilaitoksissa. Tosin huono ilmanvaihto ja väärä lämpötila haittaavat opiskelua yhtä paljon tai jopa enemmänkin kuin epämukavat työpöydät ja –tuolit myös muilla kuin luetelluilla ongelma-aloilla.

Taulukko 14. Missä määrin huono ilmanvaihto haittaa opiskelua. (%)

		Ei lainkaan tai melko vähän	Melko paljon tai erittäin paljon	n
Opiskelulääni p=0,124	Etelä-Suomen lääni	65,3	34,7	426
	Länsi-Suomen lääni	62,1	37,9	317
	Itä-Suomen lääni	68,5	31,5	111
	Oulun lääni	58,4	41,6	178
	Lapin lääni	55,0	45,0	120
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	73,7	26,3	316
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	51,3	48,7	191
	Sosiaali-, ja terveysala	54,0	46,0	226
	Kulttuuriala	72,3	27,7	65
	Kauppa ja hallinto	58,2	41,8	232
	Muu	71,4	28,6	98

Taulukko 15. Missä määrin väärä lämpötila haittaa opiskelua. (%)

		Ei lainkaan tai melko vähän	Melko paljon tai erittäin paljon	n
Opiskelulääni p=0,488	Etelä-Suomen lääni	65,5	34,5	426
	Länsi-Suomen lääni	66,2	33,8	317
	Itä-Suomen lääni	73,9	26,1	111
	Oulun lääni	64,4	35,6	177
	Lapin lääni	64,5	35,5	121
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	76,9	23,1	316
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	62,3	37,7	191
	Sosiaali-, ja terveysala	58,0	42,0	226
	Kulttuuriala	71,2	28,8	66
	Kauppa ja hallinto	59,1	40,9	232
	Muu	72,2	27,8	97

Taulukko 16. Epämukavat työpöydät ja -tuolit. (%)

		Ei lainkaan tai melko vähän	Melko paljon tai erittäin paljon	N
Opiskelulääni p=0,803	Etelä-Suomen lääni	74,6	25,4	429
	Länsi-Suomen lääni	77,3	22,7	317
	Itä-Suomen lääni	76,4	23,6	110
	Oulun lääni	75,8	24,2	178
	Lapin lääni	71,9	28,1	121
Opintojen ala p=0,106	Tekniikka ja liikenne	76,5	23,5	315
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	73,2	26,8	190
	Sosiaali-, ja terveysala	72,6	27,4	230
	Kulttuuriala	87,9	12,1	66
	Kauppa ja hallinto	72,9	27,2	232
	Muu	79,8	20,2	99

5.4.2 Koulukiusaaminen

Tutkimuksen mukaan 5,1:tä prosenttia ammattiin opiskelevista on kiusattu heidän nykyisessä oppilaitoksessaan. Lisäksi viisi prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, onko heitä kiusattu. Tulos on linjassa aiempien koulukiusaamisen yleisyyttä selvittäneiden tutkimusten kanssa (ks. Salmivalli 1999, 98–100). Tästä huolimatta tulosten pohjalta ei voi suoraan päätellä, että vain viittä prosenttia ammattiin opiskelevista olisi kiusattu. Esimerkiksi Christina Salmivallin (1999, 99–100) mukaan itsearvioinnit eivät aina anna realistista kuvaa kiusaamisen yleisyydestä, koska vastaajien on vaikea myöntää kiusatuksi tuleamista. Myöntäminen voi tuntua muun muassa hävettävältä tai ahdistavalta (mt.).

5.4.3 Opetus ja opintojen ohjaus

Opiskelijoista 69,1 prosenttia sanoi saavansa asiantuntevaa ja laadukasta opetusta. Vain 8,4 prosenttia oli toista mieltä, mutta peräti 22,5 prosenttia opiskelijoista ei osannut sanoa, saavatko he kunnollista opetusta.

Noin neljännes opiskelijoista saa alle 25 tuntia lähiopetusta viikossa. Hieman alle 43 prosenttia saa lähiopetusta 25–30 tuntia viikossa. Yli 30 tunnin viikoittaisesta lähiopetuksesta pääsee nauttimaan noin kolmannes ammattiin opiskelevista. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali- ja terveysalalla lähiopetusta on tarjolla eniten.

Selvästi vähiten lähiopetusta saavat kulttuurialan opiskelijat, joista yli 48 prosenttia arvioi saavansa alle 25 tuntia lähiopetusta viikossa.

Taulukko 17. Lähiopetuksen määrä viikossa. (%)

		Alle 20 h	20–25 h	25–30 h	Yli 30 h	n
Kaikki		10,4	14,4	42,9	32,2	1135
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	9,9	16,2	40,7	33,2	425
p=0,051	Länsi-Suomen lääni	9,8	11,4	39,5	39,2	306
	Itä-Suomen lääni	15,2	12,5	46,4	25,9	112
	Oulun lääni	8,1	15,7	48,8	27,3	172
	Lapin lääni	12,5	15,8	47,5	24,2	120
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	16,1	15,5	36,8	31,6	310
p=0,000	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	7,6	8,2	54,3	29,9	184
	Sosiaali-, ja terveysala	6,6	12,8	40,7	39,8	226
	Kulttuuriala	28,1	20,3	34,4	17,2	64
	Kauppa ja hallinto	6,5	13,9	47,8	31,7	230
	Muu	2,0	22,4	39,8	35,7	98

Noin 87 prosenttia opiskelijoista tietää, keneltä voi kysyä apua opintoihin liittyvissä asioissa. 11,4 prosenttia opiskelijoista tietää tämän vain epämääräisesti ja ainoastaan 1,5 prosenttia ei osaa sanoa lainkaan, keneltä voi kysyä neuvoja opintoihin. Näin ollen ei olekaan yllättävää, että vain 4,3 prosenttia opiskelijoista pitää saamaansa opinto-ohjausta riittämättömänä. Täysin riittävänä sitä pitää 50,5 prosenttia ja 45,1 prosenttia luokittelee sen kohtuulliseksi.

Taulukko 18. Tiedätkö keneltä voit tarvittaessa kysyä apua ja neuvoja opintoihisi liittyvissä asioissa? (%)

		Kyllä	Epämääräisesti tai en lainkaan	n
Kaikki		87,1	12,9	1170
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	89,1	10,9	612
p=0,086	Toinen	86,7	13,3	354
	Kolmas	82,4	17,6	182
	Muu	80,0	20,0	20
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	87,9	12,1	431
p=0,074	Länsi-Suomen lääni	86,1	13,9	323
	Itä-Suomen lääni	81,3	18,8	112
	Oulun lääni	92,1	7,9	178
	Lapin lääni	84,9	15,1	126
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	86,3	13,7	315
p=0,052	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	91,4	8,6	198
	Sosiaali-, ja terveysala	89,7	10,3	234
	Kulttuuriala	78,8	21,2	66
	Kauppa ja hallinto	85,9	14,1	234
	Muu	82,7	17,3	98

Työssäoppimisjaksolla asianmukaista ohjausta ja neuvontaa sanoo saaneensa 77,4 prosenttia vastanneista. 10,4 prosenttia taas on sitä mieltä, että he eivät ole saaneet asianmukaista ohjausta. 12,2 prosenttia vastaajista ei osaa sanoa, onko heidän saamansa ohjaus ollut riittävää.

Taulukko 19. Onko työssäoppimisjaksolla kanssasi työskennellyt nimetty työpaikkaohjaaja?⁹ (%)

		Kyllä	Ei	n
Kaikki		84,7	15,3	773
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	80,8	19,2	245
p=0,068	Länsi-Suomen lääni	88,6	11,4	254
	Itä-Suomen lääni	89,2	10,8	93
	Oulun lääni	80,6	19,4	108
	Lapin lääni	84,9	15,1	73
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	70,7	29,3	150
p=0,000	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	84,7	15,3	144
	Sosiaali-, ja terveysala	95,0	5,0	202
	Kulttuuriala	65,7	34,3	35
	Kauppa ja hallinto	87,7	12,3	162
	Muu	89,2	10,8	65

Opiskelijoilta kysyttiin myös, onko työssäoppimisjaksolla heidän kanssaan työskennellyt nimetty työpaikkaohjaaja. Joko vaihtoehdon ”kyllä” tai ”ei” valinneista noin 85 prosenttia kertoi ohjaajan työskennelleen heidän kanssaan. Paras tilanne vaikuttaa olevan sosiaali- ja terveysalalla, jossa 95 prosenttia opiskelijoista oli työskennellyt ohjaajan kanssa. Sen sijaan kulttuurialalla sekä tekniikan ja liikenteen alalla työpaikkaohjaaja oli työskennellyt opiskelijan kanssa normaalia harvemmin.

⁹ Vastausvaihtoehdon ”En osaa sanoa” valinnat on jakaumassa tulkittu vastaamatta jättäneiksi.

6 Pohdintaa

Ammattiin opiskelevien terveys vaikuttaa päällisin puolin hyvältä. Selvä enemmistö opiskelijoista arvioi terveytensä joko hyväksi tai melko hyväksi. Samansuuntaisia tuloksia saatiin myös selvittämällä opiskelijoiden oirehdintaa.

Esiin tulleista oireista on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota masentuneisuuden yleisyyteen. Noin 46 prosenttia opiskelijoista kärsii masennuksesta ainakin satunnaisesti. Osuus vaikuttaa suurelta. Niinpä ammattiin opiskelevien masentuneisuuden yleisyyttä ja perimmäisiä syitä tulisikin jatkossa selvittää tarkemmin. Myös psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseen saattaa opiskelijaterveydenhuollon parissa olla tarvetta paneutua entistä vakavammin.

Lisäksi on tärkeää havaita, että tietyt ryhmät oireilevat selvästi muita ryhmiä useammin. Kyse saattaa toki olla osittain siitä, että eri väestöryhmät käyttävät erilaisia puhetapoja sekä käsitteellistävät maailmaa toisella tavalla. Tämä saattaa näkyä negatiivisempina arvioina omasta terveydestä, vaikka hyvinvoinnin kokemus saattaisi olla hyvinkin samantyyppinen kuin positiivisempia arvioita antaneilla. Toisaalta on selvää, että jotkut ryhmät kohtaavat enemmän hyvinvointiin liittyviä ongelmia.

Naiset vaikuttavat oireilevan miehiä huomattavasti useammin. Vaikka se, että naiset vastaavat omaa terveyttään koskeviin kysymyksiin miehiä kriittisemmin, onkin tuttu ilmiö myös muiden opiskelijaryhmien terveyttä kartoittaneista tutkimuksista (ks. esim. STAKES c; Erola 2004; Kunttu & Huttunen 2001), on sukupuolten välisiin terveyseroihin kuitenkin syytä suhtautua vakavasti.

Objektiiviset terveysongelmat määrittävät yksilön hyvinvointia haittaaviksi ongelmiksi juuri silloin, kun yksilö kokee ne ongelmiksi. Niinpä naisten psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Osittain ongelmien syynä saattavat olla sukupuolirakenteisiin liittyvät yleisemmät yhteiskuntarakenteet. Kehittämällä oppilaitoksia ja opiskelijayhteisöjä tasapainoisemmiksi toimintaympäristöiksi voidaan ongelmiin vaikuttaa. Voi olla, että nuorilla opiskelijoilla esimerkiksi vanhempien luota muuttaminen ja siirtyminen itsenäisempään elämään aiheuttavat stressiä ja masentuneisuuden tuntemuksia. Tällaisten elämänmuutosten aikana voidaan turvallisesta opiskeluyhteisöstä ajatella olevan eräs hyvinvointia ja terveyttä edistävä tekijä.

Vanhempien luota muuttaneilla ilmeneekin lähes kaiken tyyppisiä oireita muita ryhmiä enemmän. He myös kokevat terveydentilansa useammin huonoksi tai keskinkertaiseksi.

Elämänmuutosta tärkeämpi tekijä yksin asuvien huonompaa terveyttä selitettäessä saattaa kuitenkin liittyä heidän taloudelliseen tilanteeseensa. Yksin asuvien ammattiin opiskelevien taloudellinen tilanne on usein heikko (ks. Suominen & Veijonen 2004, 21–23). Selvää onkin, että mikäli opiskelijan kuukausittainen toimeentulo koostuu vain parista sadasta eurosta kuukaudessa, on opiskelija heti alttiimpi stressille. Stressi

puolestaan saattaa heijastua niin psyykkisinä kuin fyysisinäkin oireina. Yksin asuvien terveysongelmia tulisikin selvittää tarkemmin. Mikäli opintotuen heikko ostovoima on synnyttänyt jo nuorena tapahtuvalle terveydelliselle eriarvoistumiselle, voidaan ongelmaa pitää koko hyvinvointivaltiojärjestelmän huomattavana epäonnistumisena.

Terveys sosiologisessa perinteessä koulutuksen on havaittu vaikuttavan terveyteen siten, että heikommin koulutetut ovat sairaampia (ks. esim. Lahelma 2000). Vielä opiskeluvaiheessa erot eivät kuitenkaan näy. Erot lukiolaisiin, ammattikorkeakouluopiskelijoihin tai yliopisto-opiskelijoihin ovat hyvin pieniä. Eroja on kuitenkin terveyskäytännöissä.

Erot kiteytyvät kahteen asiaan: kuntoliikunnan harrastamiseen sekä tupakointiin. Lukiolaisissa on sekä enemmän liikuntaa aktiivisesti harrastavia, että vähemmän sellaisia, jotka harrastavat liikuntaa harvoin tai eivät lainkaan (ks. kappale 5.2.4). Vielä huolestuttavampaa on kuitenkin ammattiin opiskelevien tupakointi. Ammattiin opiskelevista yli neljäkymmentä prosenttia tupakoi tai nuuskaa päivittäin. Jopa puolet ammattiin opiskelevista tupakoi viikoittain tai useammin. Ero lukiolaisiin verrattuna on huimaa. Vuoden 2004 Kouluterveyskyselyn (STAKES c) mukaan lukiolaisista tupakoi viikoittain tai useammin noin viidennes. Vaikka ammattiin opiskelevien tupakointi näyttää vähentyneen 1990-luvun lopusta selvästi (ks. esim. STAKES a), on päivittäin tupakoivien määrä viime vuosina pysytellyt sitkeästi yli neljäskymmenessä prosentissa (ks. kappale 5.2.2). Jos ammattiin opiskelevien tupakointia ei kyetä edelleen vähentämään, saattaa tilanne johtaa aiempaa huomattavampaan terveydelliseen eriarvoistumiseen.

Ammattiin opiskelevien hyvinvointiin vaikuttaa myös opiskeluviihtyvyys. Ammattiin opiskelevat viihtyvätkin opinnoissaan melko hyvin. Tosin koulujen huono ilmanvaihto, väärä lämpötila sekä epämukavat työpöydät ja –tuolit vaikuttavat haittaavan monien opiskelua. Kokonaisuudessaan tilanne ei kuitenkaan ole huolestuttava. Suurin osa opiskelijoista pitää opiskelusta ja opintojen ohjauksista tuntuu pääosin toimivan.

Lähteet

- Alkula, Tapani; Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1999). Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY. Helsinki.
- Erola, Hanna (2004). Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimus 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Kunttu, Kristiina & Huttunen, Teppo (2001). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2005. Kela. Helsinki.
- Lahelma, Eero (2000). Terveystila ja sosiaalinen rakenne. Teoksessa Kangas, Ilkka; Karvonen, Sakari & Lillrank, Annika (toim.) Terveys sosiologian suuntauksia. Gaudeamus. Helsinki.
- Salmivalli, Christina (1999). Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Gaudeamus. Helsinki.
- STAKES a. Kouluterveyskysely 1998. [Ref. 26.9.2005. URL: <http://www.stakes.fi/kouluterveys/taulukot/1998/index.html>]
- STAKES b. Kouluterveyskysely 2000. [Ref. 26.9.2005. URL: <http://www.stakes.fi/kouluterveys/taulukot/2000/index.html>]
- STAKES c. Kouluterveyskysely 2004. [Ref. 26.9.2005. URL: <http://www.stakes.fi/kouluterveys/taulukot/2004/index.html>]
- Suominen, Esa-Matti & Mustakallio, Petri (2002). Matkalla ammattiin – riittääkö eväät? Selvitys ammattiin opiskelevien toimeentulosta keväällä 2002. Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – SAKKI ry.
- Suominen, Esa-Matti & Veijonen, Miia (2004). Matkalla ammattiin – myötä- vai vastamäessä? Selvitys ammattiin opiskelevien toimeentulosta ja asumisesta. Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – SAKKI ry.
- Tilastokeskus (2005). Oppilaitostilastot 2004. Tilastokeskus. Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Koettu masentuneisuus. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		54,6	35,9	9,6	1109
Sukupuoli p=0,000	Mies	65,8	27,9	6,3	473
	Nainen	46,2	41,8	11,9	636
Ikä p=0,000	16–17	61,6	34,3	4,1	367
	18–19	54,5	34,8	10,8	437
	20–25	44,5	41,0	14,5	227
	Yli 25	51,3	34,6	14,1	78
Perhemuoto p=0,000	Asun yksin omassa taloudessa	38,8	44,5	16,7	209
	Asun yhteistaloudessa	54,4	33,3	12,3	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	48,0	39,2	12,7	102
	Asun vanhempien luona	61,5	32,3	6,2	616
	Muut	46,2	44,1	9,7	93
Opintojen vuosi p=0,676	Ensimmäinen	54,0	37,3	8,8	582
	Toinen	54,4	35,4	10,2	333
	Kolmas	58,5	31,0	10,5	171
	Muu	42,9	42,9	14,3	21
Isän ammattiasema p=0,015	Ylempi toimihenkilö	52,2	29,0	18,8	69
	Alempi toimihenkilö	40,8	48,7	10,5	76
	Työntekijä	58,4	34,2	7,4	514
	Yrittäjä	52,0	39,2	8,8	148
	Muu	46,5	44,2	9,3	43
Opiskelulääni p=0,430	Etelä-Suomen lääni	56,6	34,1	9,4	417
	Länsi-Suomen lääni	53,0	40,3	6,7	300
	Itä-Suomen lääni	49,1	39,6	11,3	106
	Oulun lääni	56,2	33,1	10,7	169
	Lapin lääni	53,8	31,6	14,5	117
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,097	Alle 5 000	69,5	23,7	6,8	59
	5 000-10 000	44,4	50,0	5,6	72
	10 000-20 000	50,8	38,0	11,2	179
	20 000-50 000	55,5	34,4	10,1	326
	50 000-100 000	55,4	37,2	7,4	242
	Yli 100 000	54,5	33,8	11,7	231
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	66,0	29,2	4,8	291
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	53,8	37,6	8,6	186
	Sosiaali- ja terveysala	55,6	37,2	7,2	223
	Kulttuuriala	33,8	40,0	26,2	65
	Kauppa ja hallinto	48,0	40,4	11,6	225
Muu	47,4	37,9	14,7	95	

Liite 2. Koettu jännittyneisyys/hermostuneisuus. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		36,6	46,6	16,8	1131
Sukupuoli p=0,000	Mies	47,9	41,2	10,9	478
	Nainen	28,3	50,5	21,1	653
Ikä p=0,004	16–17	43,3	45,7	11,0	374
	18–19	33,6	47,3	19,1	450
	20–25	33,9	45,7	20,4	230
	Yli 25	29,9	49,4	20,8	77
Perhemuoto p=0,028	Asun yksin omassa taloudessa	31,3	44,5	24,2	211
	Asun yhteistaloudessa	32,8	50,0	17,2	58
	Asun kaksin puolisoni kanssa	31,8	52,3	15,9	107
	Asun vanhempien luona	40,3	45,4	14,3	628
	Muut	29,8	51,1	19,1	94
Opintojen vuosi p=0,197	Ensimmäinen	38,3	47,1	14,5	592
	Toinen	33,9	44,9	21,2	345
	Kolmas	35,7	49,1	15,2	171
	Muu	38,1	38,1	23,8	21
Isän ammattiasema p=0,155	Ylempi toimihenkilö	25,7	50,0	24,3	70
	Alempi toimihenkilö	29,9	57,1	13,0	77
	Työntekijä	39,3	44,4	16,3	527
	Yrittäjä	38,3	44,8	16,9	154
	Muu	25,6	53,5	20,9	43
Opiskelulääni p=0,593	Etelä-Suomen lääni	39,2	45,8	15,0	421
	Länsi-Suomen lääni	34,7	49,5	15,8	311
	Itä-Suomen lääni	32,1	49,5	18,3	109
	Oulun lääni	38,0	42,1	19,9	171
	Lapin lääni	34,5	45,4	20,2	119
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,865	Alle 5 000	41,7	43,3	15,0	60
	5 000–9 999	30,6	51,4	18,1	72
	10 000–19 999	35,4	46,4	18,2	181
	20 000–49 999	38,2	46,1	15,8	330
	50 000–100 000	37,7	48,0	14,3	252
	Yli 100 000	34,7	45,3	19,9	236
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	50,5	40,1	9,4	297
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	35,1	50,8	14,1	191
	Sosiaali-, ja terveysala	24,0	54,6	21,4	229
	Kulttuuriala	25,8	45,5	28,8	66
	Kauppa ja hallinto	32,9	46,5	20,6	228
	Muu	40,2	43,3	16,5	97

Liite 3. Koettu Ahdistuneisuus. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		68,5	22,8	8,7	1117
Sukupuoli p=0,000	Mies	76,8	18,1	5,1	475
	Nainen	62,3	26,3	11,4	642
Ikä p=0,026	16–17	74,8	19,5	5,7	369
	18–19	67,0	23,7	9,3	443
	20–25	63,0	24,7	12,3	227
	Yli 25	62,8	28,2	9,0	78
Perhemuoto p=0,000	Asun yksin omassa taloudessa	55,5	28,2	16,3	209
	Asun yhteistaloudessa	61,8	30,9	7,3	55
	Asun kaksin puolisoni kanssa	66,0	24,5	9,4	106
	Asun vanhempien luona	74,4	20,0	5,6	620
	Muut	60,9	28,3	10,9	92
Opintojen vuosi p=0,701	Ensimmäinen	69,5	22,7	7,8	586
	Toinen	66,6	24,0	9,4	341
	Kolmas	68,5	22,0	9,5	168
	Muu	75,0	10,0	15,0	20
Isän ammattiasema p=0,110	Ylempi toimihenkilö	58,0	24,6	17,4	69
	Alempi toimihenkilö	64,0	30,7	5,3	75
	Työntekijä	70,3	20,8	8,9	519
	Yrittäjä	72,7	22,0	5,3	150
	Muu	61,4	29,5	9,1	44
Opiskelulääni p=0,988	Etelä-Suomen lääni	69,2	22,2	8,6	419
	Länsi-Suomen lääni	69,0	23,0	8,0	300
	Itä-Suomen lääni	65,7	25,9	8,3	108
	Oulun lääni	66,9	23,8	9,3	172
	Lapin lääni	69,5	20,3	10,2	118
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,570	Alle 5 000	70,0	26,7	3,3	60
	5 000–9 999	59,7	31,9	8,3	72
	10 000–19 999	67,4	21,5	11,0	181
	20 000–49 999	69,8	20,9	9,2	325
	50 000–100 000	70,3	22,4	7,3	246
	Yli 100 000	67,8	23,2	9,0	233
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	79,1	17,2	3,7	297
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	68,9	24,2	6,8	190
	Sosiaali-, ja terveysala	63,1	26,1	10,8	222
	Kulttuuriala	43,1	36,9	20,0	65
	Kauppa ja hallinto	66,2	22,7	11,1	225
	Muu	68,4	22,1	9,5	95

Liite 4. Koetut uni-/nukahtamisvaikeudet. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		50,2	36,2	13,6	1134
Sukupuoli p=0,000	Mies	56,4	34,7	9,0	479
	Nainen	45,6	37,4	16,9	655
Ikä p=0,014	16–17	58,1	30,7	11,2	375
	18–19	47,7	37,4	14,9	449
	20–25	44,1	40,6	15,3	229
	Yli 25	44,4	43,2	12,3	81
Perhemuoto p=0,001	Asun yksin omassa taloudessa	38,5	39,9	21,6	213
	Asun yhteistaloudessa	44,6	39,3	16,1	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	48,6	39,4	11,9	109
	Asun vanhempien luona	55,3	33,7	11,0	629
	Muut	48,4	40,9	10,8	93
Opintojen vuosi p=0,809	Ensimmäinen	51,5	34,7	13,8	596
	Toinen	47,5	39,4	13,0	345
	Kolmas	51,8	35,3	12,9	170
	Muu	42,9	38,1	19,0	21
Isän ammattiasema p=0,030	Ylempi toimihenkilö	40,6	31,9	27,5	69
	Alempi toimihenkilö	55,8	26,0	18,2	77
	Työntekijä	49,1	38,6	12,3	529
	Yrittäjä	54,3	35,1	10,6	151
	Muu	44,4	40,0	15,6	45
Opiskelulääni p=0,352	Etelä-Suomen lääni	50,0	36,4	13,6	426
	Länsi-Suomen lääni	49,7	38,6	11,7	308
	Itä-Suomen lääni	44,5	39,1	16,4	110
	Oulun lääni	50,9	36,8	12,3	171
	Lapin lääni	56,3	26,1	17,6	119
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,310	Alle 5 000	58,1	32,3	9,7	62
	5 000–9 999	54,2	36,1	9,7	72
	10 000–19 999	45,4	41,6	13,0	185
	20 000–49 999	54,5	30,9	14,5	330
	50 000–100 000	49,0	38,2	12,9	249
	Yli 100 000	45,8	38,6	15,7	236
Opintojen ala p=0,001	Tekniikka ja liikenne	57,1	36,0	6,9	303
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	51,0	38,5	10,4	192
	Sosiaali-, ja terveysala	49,8	32,2	18,1	227
	Kulttuuriala	41,5	35,4	23,1	65
	Kauppa ja hallinto	44,7	38,6	16,7	228
	Muu	42,7	40,6	16,7	96

Liite 5. Koetut keskittymisvaikeudet. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		48,7	37,9	13,4	1121
Sukupuoli p=0,000	Mies	61,4	30,3	8,4	479
	Nainen	39,3	43,6	17,1	642
Ikä p=0,045	16–17	55,4	34,6	10,0	370
	18–19	45,8	39,3	14,8	445
	20–25	46,3	38,0	15,7	229
	Yli 25	40,3	45,5	14,3	77
Perhemuoto p=0,006	Asun yksin omassa taloudessa	43,1	37,3	19,6	209
	Asun yhteistaloudessa	48,2	37,5	14,3	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	39,6	47,2	13,2	106
	Asun vanhempien luona	52,9	36,5	10,6	622
	Muut	39,4	42,6	18,1	94
Opintojen vuosi p=0,751	Ensimmäinen	49,2	38,1	12,7	591
	Toinen	47,2	37,4	15,4	337
	Kolmas	51,2	37,6	11,2	170
	Muu	38,1	42,9	19,0	21
Isän ammattiasema p=0,105	Ylempi toimihenkilö	42,6	32,4	25,0	68
	Alempi toimihenkilö	45,5	45,5	9,1	77
	Työntekijä	48,8	39,6	11,6	525
	Yrittäjä	54,1	33,8	12,2	148
	Muu	41,9	44,2	14,0	43
Opiskelulääni p=0,982	Etelä-Suomen lääni	49,0	36,9	14,0	420
	Länsi-Suomen lääni	48,4	38,2	13,5	304
	Itä-Suomen lääni	50,5	36,7	12,8	109
	Oulun lääni	47,1	41,8	11,2	170
	Lapin lääni	49,2	36,4	14,4	118
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,689	Alle 5 000	63,3	28,3	8,3	60
	5 000–9 999	45,8	41,7	12,5	72
	10 000–19 999	47,5	38,3	14,2	183
	20 000–49 999	49,5	36,3	14,2	325
	50 000–100 000	48,4	39,4	12,2	246
	Yli 100 000	46,0	39,6	14,5	235
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	61,3	33,0	5,7	300
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	47,1	36,6	16,2	191
	Sosiaali-, ja terveysala	40,2	42,0	17,8	219
	Kulttuuriala	40,0	33,8	26,2	65
	Kauppa ja hallinto	44,0	42,7	13,3	225
	Muu	49,5	35,1	15,5	97

Liite 6. Koettu päänsärky. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		27,3	54,9	17,7	1145
Sukupuoli	Mies	41,2	51,8	7,0	483
p=0,000	Nainen	17,2	57,3	25,5	662
Ikä	16–17	28,1	55,9	16,0	381
p=0,124	18–19	26,1	52,2	21,7	452
	20–25	30,0	56,2	13,7	233
	Yli 25	22,8	62,0	15,2	79
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	30,7	51,9	17,5	212
p=0,110	Asun yhteistaloudessa	26,3	57,9	15,8	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	18,3	57,8	23,9	109
	Asun vanhempien luona	29,2	54,4	16,4	641
	Muut	18,1	59,6	22,3	94
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	27,9	48,4	17,0	599
p=0,721	Toinen	26,2	47,1	20,5	351
	Kolmas	27,2	50,0	15,0	173
	Muu	25,0	33,3	15,0	20
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	35,7	59,1	15,9	44
p=0,949	Alempi toimihenkilö	27,3	48,6	15,7	70
	Työntekijä	26,7	55,8	16,9	77
	Yrittäjä	26,6	54,9	18,5	536
	Muu	31,0	56,5	16,9	154
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	29,2	54,4	16,4	428
p=0,722	Länsi-Suomen lääni	23,3	58,1	18,5	313
	Itä-Suomen lääni	31,5	50,5	18,0	111
	Oulun lääni	26,3	55,4	18,3	175
	Lapin lääni	28,8	51,7	19,5	118
Opiskelupaikka-kunnan koko	Alle 5 000	25,4	58,7	15,9	63
p=0,681	5 000–9 999	25,0	54,2	20,8	72
	10 000–19 999	22,2	57,8	20,0	180
	20 000–49 999	27,6	56,4	16,0	337
	50 000–100 000	27,5	55,4	17,1	258
	Yli 100 000	31,9	49,4	18,7	235
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	35,4	53,6	10,9	302
p=0,000	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	25,1	53,3	21,5	195
	Sosiaali-, ja terveysala	20,4	56,1	23,5	230
	Kulttuuriala	28,8	62,1	9,1	66
	Kauppa ja hallinto	23,6	55,4	21,0	233
	Muu	33,7	48,4	17,9	95

Liite 7. Vatsavaivat. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		48,8	40,5	10,7	1122
Sukupuoli p=0,000	Mies	66,0	28,5	5,5	474
	Nainen	36,3	49,2	14,5	648
Ikä p=0,002	16–17	56,0	37,8	6,3	368
	18–19	44,5	43,0	12,5	447
	20–25	45,0	42,8	12,2	229
	Yli 25	51,3	32,1	16,7	78
Perhemuoto p=0,001	Asun yksin omassa taloudessa	45,0	42,1	12,9	209
	Asun yhteistaloudessa	40,4	50,9	8,8	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	40,2	43,0	16,8	107
	Asun vanhempien luona	54,4	37,2	8,4	621
	Muut	34,7	50,5	14,7	95
Opintojen vuosi p=0,022	Ensimmäinen	50,3	39,5	10,2	588
	Toinen	47,1	39,5	13,5	342
	Kolmas	49,1	46,2	4,7	169
	Muu	33,3	42,9	23,8	21
Isän ammattiasema p=0,542	Ylempi toimihenkilö	43,5	43,5	13,0	69
	Alempi toimihenkilö	44,7	48,7	6,6	76
	Työntekijä	48,1	40,6	11,3	522
	Yrittäjä	53,3	36,0	10,7	150
	Muu	45,5	50,0	4,5	44
Opiskelulääni p=0,049	Etelä-Suomen lääni	55,0	34,3	10,7	420
	Länsi-Suomen lääni	46,7	43,1	10,1	306
	Itä-Suomen lääni	46,8	39,4	13,8	109
	Oulun lääni	45,3	44,8	9,9	172
	Lapin lääni	39,1	50,4	10,4	115
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,280	Alle 5 000	52,5	42,6	4,9	61
	5 000–9 999	42,5	42,5	15,1	73
	10 000–19 999	41,2	48,4	10,4	182
	20 000–49 999	51,5	39,2	9,3	324
	50 000–100 000	50,6	37,8	11,6	251
	Yli 100 000	50,2	37,7	12,1	231
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	66,3	28,6	5,1	297
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	42,3	45,5	12,2	189
	Sosiaali-, ja terveysala	37,1	49,1	13,8	224
	Kulttuuriala	41,5	35,4	23,1	65
	Kauppa ja hallinto	45,6	43,8	10,6	226
	Muu	51,5	38,1	10,3	97

Liite 8. Koettu väsymys/heikotus. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		26,2	49,6	24,2	1129
Sukupuoli p=0,000	Mies	39,7	45,2	15,1	478
	Nainen	16,3	52,8	30,9	651
Ikä p=0,102	16–17	29,4	49,5	21,1	374
	18–19	26,4	46,3	27,3	447
	20–25	23,1	55,0	21,8	229
	Yli 25	19,0	53,2	27,8	79
Perhemuoto p=0,024	Asun yksin omassa taloudessa	20,6	56,0	23,4	209
	Asun yhteistaloudessa	23,2	53,6	23,2	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	18,7	49,5	31,8	107
	Asun vanhempien luona	29,8	47,9	22,2	630
	Muut	19,4	49,5	31,2	93
Opintojen vuosi p=0,851	Ensimmäinen	27,3	49,1	23,6	593
	Toinen	25,7	50,0	24,3	342
	Kolmas	24,4	50,6	25,0	172
	Muu	15,0	50,0	35,0	20
Isän ammattiasema p=0,107	Ylempi toimihenkilö	20,6	41,2	38,2	68
	Alempi toimihenkilö	19,5	59,7	20,8	77
	Työntekijä	29,2	48,1	22,7	524
	Yrittäjä	26,1	49,0	24,8	153
	Muu	20,5	61,4	18,2	44
Opiskelulääni p=0,151	Etelä-Suomen lääni	29,5	44,6	25,9	424
	Länsi-Suomen lääni	25,0	51,3	23,7	304
	Itä-Suomen lääni	25,5	58,2	16,4	110
	Oulun lääni	23,4	53,8	22,8	171
	Lapin lääni	22,5	49,2	28,3	120
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,127	Alle 5 000	40,3	45,2	14,5	62
	5 000–9 999	25,0	58,3	16,7	72
	10 000–19 999	21,9	51,4	26,8	183
	20 000–49 999	28,1	47,4	24,5	331
	50 000–100 000	27,4	48,4	24,2	248
	Yli 100 000	22,3	51,1	26,6	233
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	39,7	47,0	13,3	300
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	25,4	48,2	26,4	193
	Sosiaali-, ja terveysala	15,2	51,3	33,5	224
	Kulttuuriala	15,6	50,0	34,4	64
	Kauppa ja hallinto	21,7	55,7	22,6	230
	Muu	25,5	43,6	30,9	94

Liite 9. Koetut niska- ja hartia kivut. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		25,9	48,1	26,1	1136
Sukupuoli p=0,000	Mies	38,1	48,3	13,6	478
	Nainen	17,0	47,9	35,1	658
Ikä p=0,349	16–17	26,3	51,9	21,8	376
	18–19	26,1	45,1	28,8	452
	20–25	25,9	46,5	27,6	228
	Yli 25	22,5	51,3	26,3	80
Perhemuoto p=0,000	Asun yksin omassa taloudessa	26,3	46,4	27,3	209
	Asun yhteistaloudessa	21,4	53,6	25,0	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	15,0	46,7	38,3	107
	Asun vanhempien luona	30,1	47,2	22,7	635
	Muut	12,5	52,1	35,4	96
Opintojen vuosi p=0,185	Ensimmäinen	26,1	48,4	25,5	597
	Toinen	25,7	47,1	27,2	346
	Kolmas	27,1	50,0	22,9	170
	Muu	14,3	33,3	52,4	21
Isän ammattiasema p=0,021	Ylempi toimihenkilö	21,4	57,1	21,4	70
	Alempi toimihenkilö	13,5	60,8	25,7	74
	Työntekijä	25,0	47,6	27,3	531
	Yrittäjä	30,7	44,4	24,8	153
	Muu	28,9	46,7	24,4	45
Opiskelulääni p=0,712	Etelä-Suomen lääni	26,4	47,2	26,4	424
	Länsi-Suomen lääni	23,3	51,1	25,6	313
	Itä-Suomen lääni	31,8	46,4	21,8	110
	Oulun lääni	25,6	48,8	25,6	172
	Lapin lääni	25,6	43,6	30,8	117
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,755	Alle 5 000	26,7	53,3	20,0	60
	5 000–9 999	33,3	45,8	20,8	72
	10 000–19 999	21,5	48,6	29,8	181
	20 000–49 999	26,6	47,9	25,4	334
	50 000–100 000	24,6	49,2	26,2	256
	Yli 100 000	27,0	45,9	27,0	233
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	36,7	47,7	15,7	300
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	18,7	51,5	29,8	198
	Sosiaali-, ja terveysala	18,9	45,6	35,5	228
	Kulttuuriala	26,6	51,6	21,9	64
	Kauppa ja hallinto	28,1	44,3	27,6	228
	Muu	18,1	53,2	28,7	94

Liite 10. Koetut selkäkivut. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		44,4	38,6	17,0	1127
Sukupuoli	Mies	50,2	34,5	15,3	478
p=0,003	Nainen	40,1	41,6	18,3	649
Ikä	16–17	47,9	38,0	14,2	374
p=0,142	18–19	45,1	35,6	19,3	450
	20–25	39,0	43,9	17,1	228
	Yli 25	38,7	44,0	17,3	75
Perhemuoto	Asun yksin omassa taloudessa	39,4	42,7	17,8	213
p=0,012	Asun yhteistaloudessa	42,9	37,5	19,6	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	33,6	43,0	23,4	107
	Asun vanhempien luona	49,4	35,5	15,2	626
	Muut	33,0	47,3	19,8	91
Opintojen vuosi	Ensimmäinen	44,7	38,8	16,5	593
p=0,111	Toinen	43,3	38,0	18,7	342
	Kolmas	46,5	40,6	12,9	170
	Muu	35,0	25,0	40,0	20
Isän ammattiasema	Ylempi toimihenkilö	47,1	28,6	24,3	70
p=0,431	Alempi toimihenkilö	43,5	39,8	16,7	527
	Työntekijä	47,3	38,0	14,7	150
	Yrittäjä	49,5	30,1	20,4	93
	Muu	39,5	44,2	16,3	43
Opiskelulääni	Etelä-Suomen lääni	45,7	37,2	17,1	422
p=0,207	Länsi-Suomen lääni	41,6	40,3	18,1	310
	Itä-Suomen lääni	51,4	33,3	15,2	105
	Oulun lääni	40,1	46,5	13,4	172
	Lapin lääni	46,6	32,2	21,2	118
Opiskelupaikkakunnan koko	Alle 5 000	43,5	40,3	16,1	62
p=0,638	5 000–9 999	45,8	40,3	13,9	72
	10 000–19 999	41,3	40,2	18,4	179
	20 000–49 999	48,8	34,5	16,8	328
	50 000–100 000	44,0	36,9	19,0	252
	Yli 100 000	40,6	44,0	15,4	234
Opintojen ala	Tekniikka ja liikenne	46,7	39,4	13,9	302
p=0,606	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	40,0	40,0	20,0	195
	Sosiaali-, ja terveysala	41,1	42,0	17,0	224
	Kulttuuriala	50,8	32,3	16,9	65
	Kauppa ja hallinto	45,0	37,4	17,6	222
	Muu	45,8	33,3	20,8	96

Liite 11. Koetut raajojen ja nivelten kivut. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		60,3	30,9	8,9	1115
Sukupuoli p=0,892	Mies	59,6	31,2	9,3	475
	Nainen	60,8	30,6	8,6	640
Ikä p=0,000	16–17	65,9	28,1	6,0	367
	18–19	58,7	32,5	8,8	443
	20–25	57,0	34,2	8,8	228
	Yli 25	51,9	24,7	23,4	77
Perhemuoto p=0,042	Asun yksin omassa taloudessa	56,7	32,9	10,5	210
	Asun yhteistaloudessa	51,9	35,2	13,0	54
	Asun kaksin puolisoni kanssa	57,5	32,1	10,4	106
	Asun vanhempien luona	63,3	30,4	6,3	622
	Muut	54,3	29,3	16,3	92
Opintojen vuosi p=0,044	Ensimmäinen	61,8	30,4	7,9	191
	Toinen	61,5	29,9	8,6	221
	Kolmas	52,3	35,4	12,3	65
	Muu	52,1	29,2	18,8	96
Isän ammattiasema p=0,636	Ylempi toimihenkilö	58,2	28,4	13,4	67
	Alempi toimihenkilö	58,7	30,7	10,7	75
	Työntekijä	60,3	33,0	6,7	521
	Yrittäjä	59,3	33,3	7,3	150
	Muu	62,8	27,9	9,3	43
Opiskelulääni p=0,767	Etelä-Suomen lääni	62,5	29,0	8,6	421
	Länsi-Suomen lääni	59,7	31,7	8,6	303
	Itä-Suomen lääni	57,9	35,5	6,5	107
	Oulun lääni	59,5	31,5	8,9	168
	Lapin lääni	56,9	30,2	12,9	116
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,171	Alle 5 000	47,5	41,0	11,5	61
	5 000–9 999	61,4	35,7	2,9	70
	10 000–19 999	59,3	29,4	11,3	177
	20 000–49 999	63,5	28,5	8,0	326
	50 000–100 000	58,0	34,4	7,6	250
	Yli 100 000	61,9	27,3	10,8	231
Opintojen ala p=0,044	Tekniikka ja liikenne	60,3	34,0	5,7	297
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	61,8	30,4	7,9	191
	Sosiaali-, ja terveysala	61,5	29,9	8,6	221
	Kulttuuriala	52,3	35,4	12,3	65
	Kauppa ja hallinto	61,9	28,7	9,4	223
	Muu	52,1	29,2	18,8	96

Liite 12. Koetut suu-/hammasoireet.

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		74,6	21,1	4,3	1121
Sukupuoli p=0,005	Mies	79,5	17,3	3,2	473
	Nainen	71,0	23,9	5,1	648
Ikä p=0,157	16–17	78,5	17,9	3,5	368
	18–19	74,4	21,3	4,3	446
	20–25	70,7	23,1	6,1	229
	Yli 25	67,9	29,5	2,6	78
Perhemuoto p=0,030	Asun yksin omassa taloudessa	70,3	23,0	6,7	209
	Asun yhteistaloudessa	60,7	30,4	8,9	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	70,1	26,2	3,7	107
	Asun vanhempien luona	77,6	19,5	2,9	621
	Muut	77,7	19,1	3,2	94
Opintojen vuosi p=0,386	Ensimmäinen	77,2	18,8	3,9	589
	Toinen	70,9	24,4	4,7	340
	Kolmas	73,4	21,9	4,7	169
	Muu	71,4	28,6	0	21
Isän ammattiasema p=0,256	Ylempi toimihenkilö	72,1	20,9	7,0	43
	Alempi toimihenkilö	66,2	27,9	5,9	68
	Työntekijä	68,4	23,7	7,9	76
	Yrittäjä	78,5	18,6	2,9	522
	Muu	74,5	21,5	4,0	149
Opiskelulääni p=0,137	Etelä-Suomen lääni	77,9	16,9	5,2	421
	Länsi-Suomen lääni	70,1	26,6	3,3	304
	Itä-Suomen lääni	74,1	21,3	4,6	108
	Oulun lääni	74,4	22,7	2,9	172
	Lapin lääni	75,0	19,8	5,2	116
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,027	Alle 5 000	85,0	15,0	0	60
	5 000–9 999	69,4	26,4	4,2	72
	10 000–19 999	76,4	17,6	6,0	182
	20 000–49 999	77,4	19,9	2,8	327
	50 000–100 000	73,3	23,9	2,8	247
	Yli 100 000	69,5	22,7	7,7	233
Opintojen ala p=0,017	Tekniikka ja liikenne	79,2	19,1	1,7	298
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	76,8	17,9	5,3	190
	Sosiaali-, ja terveysala	72,2	21,5	6,3	223
	Kulttuuriala	71,9	20,3	7,8	64
	Kauppa ja hallinto	70,0	27,3	2,6	227
	Muu	71,6	20,0	8,4	95

Liite 13. Koettu iho-ongelma. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		61,3	26,7	12,0	1115
Sukupuoli p=0,000	Mies	72,2	20,3	7,4	472
	Nainen	53,2	31,4	15,4	643
Ikä p=0,668	16–17	62,2	26,5	11,3	373
	18–19	62,0	25,4	12,6	437
	20–25	56,4	30,8	12,8	227
	Yli 25	66,7	23,1	10,3	78
Perhemuoto p=0,002	Asun yksin omassa taloudessa	57,9	26,3	15,8	209
	Asun yhteistaloudessa	52,6	36,8	10,5	57
	Asun kaksin puolisoni kanssa	58,5	32,1	9,4	106
	Asun vanhempien luona	65,7	24,5	9,7	616
	Muut	45,2	34,4	20,4	93
Opintojen vuosi p=0,678	Ensimmäinen	60,9	27,9	11,2	591
	Toinen	60,1	25,6	14,3	336
	Kolmas	64,5	25,9	9,6	166
	Muu	65,0	20,0	15,0	20
Isän ammattiasema p=0,304	Ylempi toimihenkilö	54,9	33,8	11,3	71
	Alempi toimihenkilö	56,0	33,3	10,7	75
	Työntekijä	60,4	27,6	12,0	518
	Yrittäjä	66,9	20,9	12,2	148
	Muu	58,1	18,6	23,3	43
Opiskelulääni p=0,977	Etä-Suomen lääni	62,6	25,8	11,6	423
	Länsi-Suomen lääni	59,1	27,9	13,0	301
	Itä-Suomen lääni	63,6	26,2	10,3	107
	Oulun lääni	61,8	25,3	12,9	170
	Lapin lääni	58,8	29,8	11,4	114
Opiskelupaikka-kunnan koko p=0,876	Alle 5 000	61,7	25,0	13,3	60
	5 000–9 999	58,3	30,6	11,1	72
	10 000–19 999	65,4	23,5	11,2	179
	20 000–49 999	63,6	26,3	10,1	327
	50 000–100 000	58,8	27,8	13,5	245
	Yli 100 000	58,2	28,0	13,8	232
Opintojen ala p=0,000	Tekniikka ja liikenne	74,2	19,7	6,1	295
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	54,8	29,3	16,0	188
	Sosiaali-, ja terveysala	50,0	36,6	13,4	224
	Kulttuuriala	55,4	30,8	13,8	65
	Kauppa ja hallinto	62,7	25,3	12,0	225
	Muu	59,4	21,9	18,8	96

Liite 14. Koettu nuha/tukkoisuus. (%)

		Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti	n
Kaikki		25,5	52,3	22,1	1129
Sukupuoli p=0,069	Mies	29,0	50,4	20,6	480
	Nainen	23,0	53,8	23,3	649
Ikä p=0,597	16–17	25,6	52,0	22,4	371
	18–19	23,0	53,5	23,5	452
	20–25	28,9	50,0	21,1	228
	Yli 25	29,5	53,8	16,7	78
Perhemuoto p=0,724	Asun yksin omassa taloudessa	24,4	54,1	21,5	209
	Asun yhteistaloudessa	26,8	48,2	25,0	56
	Asun kaksin puolisoni kanssa	19,0	60,0	21,0	105
	Asun vanhempien luona	27,0	51,7	21,3	629
	Muut	25,0	49,0	26,0	96
Opintojen vuosi p=0,951	Ensimmäinen	25,8	51,5	22,7	590
	Toinen	26,5	51,6	21,9	343
	Kolmas	22,5	56,1	21,4	173
	Muu	28,6	52,4	19,0	21
Isän ammattiasema p=0,281	Ylempi toimihenkilö	25,4	46,5	28,2	71
	Alempi toimihenkilö	20,8	62,3	16,9	77
	Työntekijä	26,2	52,4	21,5	531
	Yrittäjä	20,9	51,4	27,7	148
	Muu	31,9	44,0	24,2	91
Opiskelulääni p=0,608	Etelä-Suomen lääni	27,8	51,5	20,7	421
	Länsi-Suomen lääni	23,8	53,4	22,8	307
	Itä-Suomen lääni	29,4	48,6	22,0	109
	Oulun lääni	23,0	56,3	20,7	174
	Lapin lääni	22,0	50,0	28,0	118
Opiskelupaikkakunnan koko p=0,404	Alle 5 000	27,4	46,8	25,8	62
	5 000–9 999	29,6	52,1	18,3	71
	10 000–19 999	25,8	45,1	29,1	182
	20 000–49 999	24,8	55,3	19,9	331
	50 000–100 000	24,0	56,0	20,0	250
	Yli 100 000	26,2	51,5	22,3	233
Opintojen ala p=0,054	Tekniikka ja liikenne	29,7	49,7	20,7	300
	Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	25,3	51,0	23,7	194
	Sosiaali-, ja terveysala	22,6	54,8	22,6	221
	Kulttuuriala	29,7	43,8	26,6	64
	Kauppa ja hallinto	24,0	59,4	16,6	229
	Muu	22,7	44,3	33,0	97

Liite 15. Käytetty kyselylomake.

SAKKI RY:N HYVINVOINTITUTKIMUS 2005

Tämä on Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto – SAKKI ry:n hyvinvointitutkimus. Keräämme tietoa ammattiin opiskelevien terveydentilasta, terveystottumuksista ja opiskeluolosuhteista oman edunvalvonta- ja vaikuttamistyömme pohjaksi. Tutkimustulokset ovat elintärkeitä myös siitä syystä, ettei ammattiin opiskelevien hyvinvointia tutkita yhtä kattavasti kuin muiden opiskelijaryhmien.

Kiitos etukäteen vaivannäöstäsi!

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä oikea vaihtoehto tai täyttämällä vastausviiva selvästi.

Taustatietokysymykset:

1. Minä vuonna olet syntynyt? _____
2. Sukupuoli: 1. Mies 2. Nainen
3. Pituus? _____
4. Paino? _____
5. Mikä on perhemuotosi?
 1. Asun yksin omassa taloudessa (myös soluasunto)
 2. Asun yhteistaloudessa (kimppakämpä)
 3. Asun kaksin puolisoni kanssa
 4. Asun puolisoni ja lapsen/lasten kanssa
 5. Asun vanhempien luona
 6. Muu, mikä? _____
6. Opiskelupaikkakuntasi? _____
7. Kotipaikkakuntasi? _____
8. Monettako vuotta opiskelet nykyisessä oppilaitoksessa?
 1. Ensimmäistä
 2. Toista
 3. Kolmatta
 4. Joku muu, mikä? _____

9. Mitä alaa opiskelet?
1. luonnonvara-ala
 2. tekniikka ja liikenne
 3. matkailu-, ravitsemis- ja talousala
 4. sosiaali- ja terveysala
 5. kulttuuriala
 6. vapaa-aika- ja liikunta-ala
 7. kauppa ja hallinto
 8. yhdistelmätutkinto (ammattillinen + lukio tai ammattillinen + ammattillinen, ympyröi myös opiskelualasi)
10. Vanhempien tai puolison ammattiasema. Merkitse aikaisempi ammattiasema, jos ei töissä tällä hetkellä. Ympyröi kunkin kohdalta oikea vaihtoehto.

	Isä	äiti	puoliso
1. opiskelija	1	2	3
2. ylempi toimihenkilö	1	2	3
3. alempi toimihenkilö	1	2	3
4. työntekijä	1	2	3
5. yrittäjä	1	2	3
6. maatalousyrittäjä	1	2	3
7. en osaa sanoa	1	2	3

Esimerkkejä ammattiasemasta:

- työntekijä: ravintolakokki, kassa, sähköasentaja
- alempi toimihenkilö: pankkivirkailija, sihteeri, työnjohtaja
- ylempi toimihenkilö: opettaja, lääkäri, valtion virkamies

TERVEYS JA TERVEYSKÄYTTÄYTYMINEN

11. Millainen terveydentiläsi on mielestäsi tällä hetkellä?
1. Hyvä
 2. Melko hyvä
 3. Keskitasoinen
 4. Melko huono
 5. Huono

12. Onko sinulla ollut **viimeisen kuukauden** aikana seuraavanlaisia oireita ja kuinka usein?

Ei lainkaan satunnaisesti viikottain päivittäin/
lähes
päivittäin

1. Masentuneisuutta	1	2	3	4
2. Päänsärkyä	1	2	3	4
3. Niska- hartiakipuja	1	2	3	4
4. Vatsavaivoja	1	2	3	4
5. Selkäkipuja	1	2	3	4
6. Raajojen tai nivelten kipuja	1	2	3	4
7. Jännittyneisyyttä/ Hermostuneisuutta	1	2	3	4
8. Ahdistuneisuutta	1	2	3	4
9. Uni-/nukahtamisvaikeuksia	1	2	3	4
10. Suu-/hammasoireita	1	2	3	4
11. Iho-ongelmia	1	2	3	4
12. Nuhaa/tukkoisuutta	1	2	3	4
13. Väsymystä/heikotusta	1	2	3	4
14. Keskittymisvaikeuksia	1	2	3	4
15. Muu, mikä? _____	1	2	3	4

13. Oletko käyttänyt masennuslääkkeitä, kun/jos olet kärsinyt masentuneisuudesta?

1. Kyllä
2. En

14. Onko sinulla ollut sukupuolitauteja?

1. Kyllä
2. Ei (siirry kysymykseen 16.)
3. En osaa sanoa (siirry kysymykseen 16.)

15. Jos sinulla on ollut sukupuolitauti, niin mikä se oli?

16. Tupakoitko/nuuskaatko?

1. En lainkaan
2. Harvemmin kuin kerran viikossa
3. Kerran viikossa
4. Useasti viikossa
5. Päivittäin

17. Kuinka usein nautit alkoholia?
1. En koskaan (siirry kysymykseen 19.)
 2. Kerran kuussa tai harvemmin
 3. 2-3 kertaa kuukaudessa
 4. Kerran viikossa
 5. 2 kertaa tai useammin viikossa
18. Kuinka usein juot itsesi **todella** humalaan?
1. En koskaan
 2. Kerran kuussa tai harvemmin
 3. 2-3 kertaa kuukaudessa
 4. Kerran viikossa
 5. 2 kertaa tai useammin viikossa
19. Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt huumeita, lääkkeitä tai molempia päihtymistarkoitukseen?
1. En koskaan (siirry kysymykseen 22.)
 2. Kyllä
20. Mitä seuraavista aineista olet käyttänyt?
1. Kannabis
 2. Tinneri, liima tms.
 3. Lääkkeet ja alkoholi yhdessä päihtyäksesi
 4. Lääkkeitä päihtyäksesi
 5. Ekstaasi
 6. Subutex tai temgesic
 7. Heroiini, kokaiini, amfetamiini, gamma
 8. Joku muu, mikä? _____
21. Kuinka usein olet käyttänyt edellä mainittuja aineita?
1. Kerran
 2. 2-4 kertaa
 3. 5-10 kertaa
 4. 10 kertaa tai enemmän
 5. Käytän säännöllisesti
22. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-ajallasi vähintään puolen tunnin ajan siten, että ainakin lievästi hengästyit ja hikoilet?
1. Useita kertoja päivässä
 2. Kerran päivässä
 3. 4-6 kertaa viikossa

4. 2-3 kertaa viikossa
 5. Kerran viikossa
 6. Harvemmin
 7. En koskaan (siirry kysymykseen 24.)
23. Kuinka monta tuntia viikossa harrastat kysymyksessä 22. tarkoitettua kuntoliikuntaa?
_____ tuntia viikossa
24. Kuinka monta minuuttia päivässä kävelet, pyöräilet tms. hyötyliikuntana? (matkat oppilaitokseen, harrastuksiin, kauppaan, koiran ulkoilutus tms.)
1. Alle 15 minuuttia päivässä
 2. 15-30 minuuttia päivässä
 3. 30-60 minuuttia päivässä
 4. Yli tunnin päivässä
25. Järjestääkö oma oppilaitoksesi mielestäsi riittävästi vapaa-ajan liikuntatoimintaa?
1. Kyllä
 2. Ei
 3. Oppilaitos ei järjestä lainkaan vapaa-ajan liikuntatoimintaa
26. Onko sinulla omalla asuinpaikkakunnallasi mielestäsi riittävästi mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen?
1. Kyllä (siirry kysymykseen 28.)
 2. Ei
27. Valitse seuraavista kaksi tärkeintä syytä siihen, miksei sinulla ole riittävästi mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen asuinpaikkakunnallasi?
1. Rahan puute
 2. Liikuntatilojen puute
 3. Ajan puute
 4. Huonot liikenneyhteydet liikuntapaikoille
 5. Sopivan liikuntamuodon puute
 6. Sopivan ryhmän puute
 7. muu syy, mikä? _____
28. Ajatteletko ruokaa ostaessasi sen terveellisyyttä?
1. Aina (siirry kysymykseen 30.)
 2. Joskus
 3. En koskaan

29. Mitä pidät tärkeimpänä asiana ruokaa ostaessasi, jos et sen terveellisyyttä?

1. Hintaa
2. Kylläiseksi tuloa
3. Makua
4. Helppoutta
5. Joku muu, mikä? _____

30. Onko oppilaitoksessa tarjottu lounas päivän pääateriasi?

1. Kyllä
2. Ei

31. Syötkö opiskelupäivän aikana tarjotun lounaan lisäksi välipaloja?

1. Kyllä, mitä? _____
2. En

32. Oletko saanut työssäoppimisjaksoilla lounaan tai ruokarahan?

1. Kyllä
2. En (siirry kysymykseen 34.)
3. En ole ollut vielä työssäoppimisjaksolla (siirry kysymykseen 34.)

33. Jos olet saanut ruokarahan, mikä sen suuruus on ollut?

_____ euroa

TERVEYSPALVELUT

34. Tiedätkö missä opiskelupaikkakuntasi terveydenhoitopalvelut sijaitsevat?

1. Kyllä
2. En

35. Onko sinulle tehty tai ollaanko tekemässä uusille opiskelijoille suunnattu terveystarkastus?

1. Kyllä
2. Ei
3. Tarkastusta ei ole tarjolla

36. Kuinka helppoa sinun on ollut päästä tarvittaessa terveydenhoitajan vastaanotolle?

1. Hyvin helppoa
2. Hyvin vaikeaa
3. En ole tarvinnut kyseisiä palveluita (siirry kysymykseen 38.)

37. Kuinka kauan jouduit viimeksi odottamaan pääsyä terveydenhoitajan vastaanotolle?

_____ päivää

38. Missä terveydenhoitajan palvelut ovat saatavilla?
1. Oppilaitoksessa
 2. Terveyskeskuksessa
 3. Muualla, missä? _____
 4. En tiedä
39. Kuinka helppoa sinun on ollut päästä tarvittaessa yleislääkärin vastaanotolle?
1. Hyvin helppoa
 2. Hyvin vaikeaa
 3. En ole päässyt halutessani vastaanotolle
 4. En ole tarvinnut kyseisiä palveluita (siirry kysymykseen 41.)
40. Kuinka monta päivää jouduit viimeksi odottamaan pääsyä yleislääkärin vastaanotolle?
_____ päivää
41. Oletko saanut halutessasi hoitoa opiskelupaikkakuntasi terveyskeskuksessa?
1. Kyllä
 2. En
 3. En ole tarvinnut
42. Oletko käyttänyt seuraavia palveluja opintojesi aikana terveyskeskuksessa tai opiskelijaterveydenhuollossa?

	En kertaakaan	Kerran	2-5 krt	yli 5 krt	Ei ole käytettävissä
1. terveydenhoitaja	1	2	3	4	5
2. fysioterapeutti	1	2	3	4	5
3. yleislääkäri	1	2	3	4	5
4. erikoislääkäri	1	2	3	4	5
5. hammashoitaja/ - huoltaja	1	2	3	4	5
6. suuhygienisti	1	2	3	4	5
7. hammaslääkäri	1	2	3	4	5
8. psykologi/ psykiatrinen sairaanhoitaja	1	2	3	4	5
9. psykiatri	1	2	3	4	5

43. Oletko käyttänyt opintojesi aikana kysymyksessä 42. mainittuja palveluja yksityisen terveydenhuollon puolella?
1. En kertaakaan
 2. Kerran
 3. 2-5 kertaa
 4. yli 5 kertaa

KIUSAAMINEN

44. Onko sinua kiusattu nykyisessä oppilaitoksessasi? (kiusaaminen=fyysinen ja henkinen kiusaaminen sekä seksuaalinen häirintä, esim. haukkuminen, nimittely, töniminen)
1. Kyllä
 2. Ei (siirry kysymykseen 46.)
 3. En osaa sanoa (siirry kysymykseen 46.)
45. Jos sinua on kiusattu, niin kuinka usein sitä on tapahtunut?
1. Päivittäin
 2. Viikottain
 3. Säännöllisesti, mutta harvemmin kuin kerran viikossa
 4. Yksittäisiä kertoja
46. Oletko itse kiusannut jotakuta toista oppilaitoksessasi?
1. Kyllä
 2. En
 3. En osaa sanoa

OPISKELU JA OPETUS

47. Pidätkö opiskelusta tällä hetkellä?
1. Hyvin paljon
 2. Melko paljon
 3. Kohtalaisesti
 4. Melko vähän
 5. En lainkaan
48. Koetko opiskelevasi oikeaa alaa?
1. Kyllä
 2. En
 3. En osaa sanoa
49. Paljonko saat lähiopetusta viikossa? (lähiopetus=opettaja läsnä)
1. Alle 20 h/viikko
 2. 20-25 h/viikko

3. 25-30 h/viikko
 4. Yli 30 h/viikko
50. Saatko mielestäsi asiantuntevaa ja laadukasta opetusta?
1. Kyllä
 2. En, miksi et? _____
 3. En osaa sanoa
51. Kuinka riittävää oppilaitoksesi taholta opintoihin saamasi ohjaus ja neuvonta on ollut?
1. Riittävää
 2. Kohtuullista
 3. Riittämätöntä
52. Oletko saanut asianmukaista ohjausta ja neuvontaa ennen työssäoppimisjaksoa ja sen aikana?
(Jos et ole koskaan ollut työssäoppimassa, jatka kysymykseen 54.)
1. Kyllä
 2. En
 3. En osaa sanoa
53. Onko työssäoppimisjaksolla sinun kanssasi työskennellyt nimetty työpaikkaohjaaja?
1. Kyllä
 2. Ei
 3. En osaa sanoa

54. Missä määrin seuraavat asiat haittaavat opiskeluasi oppilaitoksessasi?

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon
1. Tilojen ahtaus	1	2	3	4
2. Melu, kaiku	1	2	3	4
3. Sopimaton valaistus	1	2	3	4
4. Laitteiden ja koneiden huono kunto	1	2	3	4
5. Huono ilmanvaihto tai huoneilma	1	2	3	4
6. Lämpötila (kylmyys, kuumuus, veto)	1	2	3	4
7. Likaisuus ja pölyisyys	1	2	3	4
8. Epämukavat työpöydät ja -tuolit	1	2	3	4
9. Huonot sosiaalitilat (esim. WC:t ja peseytymistilat)	1	2	3	4
10. Opiskeluympäristön rauhattomuus	1	2	3	4
11. Kiireisyys	1	2	3	4
12. Väkivaltatilanteet	1	2	3	4

13. Tapaturmavaara	1	2	3	4
14. Muut tekijät	1	2	3	4

55. Tiedätkö keneltä voit tarvittaessa kysyä apua ja neuvoja opintoihisi liittyvissä asioissa?

1. Kyllä
2. Epämääräisesti
3. En

56. Anna palautetta kyselystä tai kerro terveisesi SAKKille:
